

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole

Bc. Vendula Galačová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací na téma Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole vypracovala samostatně za použití zdrojů uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne:

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce paní Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za čas, odborné vedení, trpělivost, ochotu a rady při psaní této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Mateřské škole Jablunka za možnost realizace výzkumu a v neposlední řadě patří poděkování rodičům a učitelům, kteří se zapojili do dotazníkového šetření.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Vendula Galačová
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole
Název v angličtině:	Differences in the adaptation of two-year-old and three-year-old children in kindergarten
Zvolený typ práce:	Závěrečná diplomová práce
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zabývá rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole. Jejím hlavním cílem je zjistit, zda jsou rozdíly v adaptaci těchto dětí, případně o jaké rozdíly se jedná, a poukázat na důležitost potřeb dítěte dle jeho věkových zvláštností. V rámci empirického šetření byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu a jako doplňující metoda kvalitativního šetření.
Klíčová slova:	Dvouleté děti, tříleté děti, mateřská škola, adaptace, rozdíly, institucionální péče, podmínky předškolní vzdělávání
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with the differences in the adaptation of two-year-old and three-year-old children in kindergarten. Its main goal is to find out if there are differences in the adaptation of these children, or what the differences are, and to point out the importance of the child's needs according to his age characteristics. As part of the empirical investigation, a qualitative research method was chosen and as a complementary method of qualitative investigation.
Klíčová slova v angličtině:	Two-year-old children, three-year-old children, kindergarten, adaptation, differences, institutional care, conditions of preschool education
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Záznamový arch pro hodnocení procesu adaptace do mateřské školy Příloha č. 2 – Dotazník pro rodiče Příloha č. 3 – Dotazník pro učitele
Rozsah práce:	80
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 SPECIFIKA VÝVOJE DVOULETÉHO DÍTĚTE	9
1.1 Fyzická složka.....	9
1.2 Kognitivní vývoj	10
1.3 Psychosociální vývoj.....	13
1.4 Hra.....	14
2 SPECIFIKA VÝVOJE TŘÍLETÉHO DÍTĚTE	15
2.1 Motorická složka.....	15
2.2 Kognitivní vývoj	15
2.3 Psychosociální vývoj.....	17
2.4 Hra.....	17
3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ADAPTACI DÍTĚTE	19
3.1 Rodina	19
3.2 Prostřední mateřské školy	20
3.3 Kolektiv dětí.....	20
3.4 Osobnost učitele.....	21
3.5 Osobnost a povahové rysy dítěte.....	21
4 ADAPTACE DÍTĚTE NA MATEŘSKOU ŠKOLU	23
4.1 Příprava dítěte na docházku do mateřské školy	24
4.2 Fáze adaptace	24
4.3 Způsoby reakcí dětí na mateřskou školu.....	25
4.4 Adaptační problémy – projevy špatné adaptace.....	26

4.5	Znaky úspěšné adaptace	26
5	INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DVOULETÉ DĚTI, VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ DVOULETÝCH DĚTÍ	27
5.1	Historie institucionální péče.....	27
5.2	Současná péče o dvouleté děti.....	28
5.3	Institucionální péče o dvouleté děti v zahraničí	30
6	PODMÍNKY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VÝCHOVY DVOULETÝCH DĚTÍ	
	32	
6.1	Věcné podmínky	32
6.2	Životospráva.....	33
6.3	Psychosociální podmínky.....	33
6.4	Organizace a vzdělávání dvouletých dětí.....	34
6.5	Řízení mateřské školy, personální a pedagogické zajištění	35
II.	EMPIRICKÁ ČÁST	36
7	METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	36
7.1	Výzkumný problém.....	36
7.2	Cíl výzkumu	36
7.3	Dílčí cíle.....	36
7.4	Výzkumné otázky.....	37
7.5	Výzkumný vzorek	37
7.6	Místo realizovaného výzkumu	38
7.7	Použité metody empirického šetření	39
7.8	Osobní případová studie.....	39
	7.7.1 Pozorování	39
	7.7.2 Narativní rozhovor	40
	7.7.3 Dotazníkové šetření.....	40

8 REALIZACE VÝZKUMU.....	41
8.1 Případová studie č. 1	41
8.2 Případová studie č. 2	43
8.3 Případová studie č. 3	46
8.4 Případová studie č. 4	49
8.5 Dotazníkové šetření rodičů	52
8.6 Dotazníkové šetření učitelů.....	58
9 VYHODNOCENÍ DAT	68
9.1 Případové studie	68
9.2 Dotazníky rodičů - diskuse.....	69
9.3 Dotazníky učitelů - diskuse.....	70
10 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	71
10.1 Výsledky	71
10.2 Odpovědi na výzkumné otázky.....	72
10.3 Shrnutí výzkumného šetření.....	75
ZÁVĚR.....	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJE.....	77
INTERNETOVÉ ZDROJE	81
SEZNAM ZKRATEK.....	82
SEZNAM PŘÍLOH.....	83

ÚVOD

Tématem diplomové práce jsou *Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole*. Téma jsem si zvolila, jelikož pracuji jako učitelka v mateřské škole ve třídě dětí zpravidla dvouletých až čtyřletých. Většina těchto dětí do mateřské školy nastupuje poprvé, proto mám možnost s nimi jejich adaptační proces sdílet. Adaptace dětí do mateřské školy je pro mě velmi aktuální a zajímavá, proto jsem se jí zabývala už ve své bakalářské práci, kde jsem zdůrazňovala důležitost spolupráce rodičů s mateřskou školou. Svoji aktuálnost získává kvůli mnohem častější potřebě umístování dvouletých dětí do běžných mateřských škol.

Nástup do mateřské školy jakožto prvního institucionálního zařízení je zcela zlomovou situací pro dítě, proto ji vnímám jako stěžejní v životě dítěte. Vstupu do mateřské školy u dvouletých dětí se příliš mnoho publikací nezabývá, což je problém, jelikož se s touto situací setkáváme velmi často. Dítě se při nástupu do mateřské školy setkává s novým prostředím, vrstevníky, dospělými i režimem, na který nebylo zvyklé. V této diplomové práci jsme se zaměřili na specifika vývoje dvouletých a tříletých dětí a především na rozdíly při vzdělávání dvouletých dětí v mateřských školách.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda jsou rozdíly v adaptaci dvouletých a tříletých dětí do mateřské školy, případně o jaké rozdíly se jedná, a poukázat na důležitost potřeb dítěte dle jeho věkových možností.

Diplomová práce je členěna do dvou hlavních částí. Teoretická část obsahuje šest kapitol. Abychom se mohli věnovat problematice dvouletých a tříletých dětí při adaptaci, podrobněji si v prvních dvou kapitolách specifikujeme jejich vývoj. Třetí kapitolu věnujeme faktorům ovlivňující proces adaptace do mateřské školy. Ve čtvrté kapitole se seznámíme s adaptací na mateřskou školu, především její přípravou. V posledních dvou kapitolách přibližujeme institucionální péči o dvouleté děti, jejich výchovu a vzdělávání a zabýváme se podmínkami předškolního vzdělávání dvouletých dětí.

Empirická část se skládá ze čtyř případových studií, dotazníků pro rodiče i pro učitele. Za cíl si klade zjistit, jaké rozdíly jsou v adaptaci dětí dvouletých a tříletých do mateřské školy, co a jakým způsobem ovlivňuje jejich adaptaci, zda dvouleté děti potřebují speciální péči a jaký názor na jejich přijímání do mateřské školy mají předškolní pedagogové, případně v čem vidí největší problém.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SPECIFIKA VÝVOJE DVOULETÉHO DÍTĚTE

V této kapitole se budeme zabývat vývojovými specifikacemi dětí od dvou do tří let. A to v oblasti vývoje motorického, kognitivního, psychosociálního a také dětskou nejčastější činností, tedy hrou.

Grůzová, Syslová (2015) vymezují období od jednoho do tří let, jako období batolecí, tříleté dítě zařazujeme do období předškolního. Rozvoj dvouletého dítěte je spojován s rozvojem samostatné chůze, mateřského jazyka, manipulace. Vágnerová (2012) dodává, že dochází k výraznému rozvoji osobnosti dítěte i mnoha schopností a dovedností. Nejpodstatnějším znakem tohoto věku je osamostatňování, uvolňování vazeb a posilování vlastní autonomie. Dítě potřebuje nejen pevné vedení, ale i kontrolu. Zjišťuje své limity a usiluje o své prosazení.

Je tedy zřejmé, že dvouleté děti mají hlavní zájmy zcela odlišné od dětí tříletých. (Grůzová, Syslová, 2015)

1.1 Fyzická složka

Pokroky, které můžeme vidět pouhým okem, lze zařadit do oblasti rozvoje motoriky dítěte. Motorika je celková pohybová schopnost lidského organismu. Zahrnuje činnosti označované jako grafomotorika a psychomotorika a dále ji dělíme na hrubou a jemnou motoriku. (Průcha et al., 2003) Rozvoj motoriky u dětí nepředstavuje jen praktičnost, ale především jim napomáhá utvářet si vlastní identitu, zapojit se do kolektivu a ulehčuje jim proces socializace. (Mertin, 2016) Dítě brzy získává nové motorické schopnosti, ze kterých je tak nadšené, že se často vrhne kupředu, aniž by vědělo, jak zastavit. Ovšem proto, že jsou děti ještě nemotorné, dochází u dětí k častým úrazům. Jejich motorické dovednosti se vyvíjejí mílovými kroky. Dvouleté děti jsou obzvláště zaujaté každodenními aktivitami, které dělají jejich rodiče či učitelé a pozorně sledují a snaží se je napodobit. (Copple & Bredekamp, 2009)

Období raného věku se vyznačuje podstatnými kvalitativními změnami v rozvoji dítěte. Jedná se o ovládnutí lokomoce, osvojení si objektivního konání a osvojení si řeči. Všechny tyto tři oblasti se ve vývoji vzájemně ovlivňují. Dochází k celkovému zdokonalování základních forem pohybu. Chůze dítěte začíná být koordinovanější a dítě zvládá chůzi i v mírně nerovnoměrném terénu. Dítě se učí vylézat, přelézat, vystupovat a sestupovat po schodech.

Mimo hrubou motoriku se zdokonaluje i motorika rukou, kterou lze pozorovat například při čmárání tužkou. V tomto období se dítě již relativně samostatně umí pohybovat, což mu velmi rozšiřuje jeho obzor poznávání, zkoumání, manipulaci a samozřejmě i učení. Dítě se stává samostatnější a aktivnější, velmi rádo se svými pohybovými schopnostmi experimentuje. Dítě v tomto věku často opakuje jednotlivé aktivity, které si procvičuje a zároveň upevňuje. Pohyby dvouletých dětí jsou plynulejší, přesnější a především často promyšlené a cílené. (Splavcová a Kropáčková, 2016, s. 55) Děti mají přirozenou potřebu tělesné aktivity, kterou dokáží uspokojovat pohybem neboli motorikou celého těla. Pokud je však tato potřeba potlačována, buď z hlediska dlouhodobé nemocnosti dítěte, nebo ze strany dospělého, může se dítě projevat velmi nepříjemnými a bouřlivými reakcemi. Učitelé i rodiče často potlačují u dětí tuto potřebu, jelikož jim děti připadají moc divoké a neovladatelné. Je ale zcela normální, že děti v tomto věku jsou neposedné, a pokud je dítě v delší nečinnosti, vzniká u něj napětí, které je pak třeba nějakým způsobem vybit (Gregora, Kropáčková, 2016).

1.2 Kognitivní vývoj

„Touha po poznání je dětem vlastní, vrozená, samy od sebe chtějí porozumět světu, chtějí se naučit nové věci, být samostatnější, mít více kompetencí. Rády pak přijmou naši pomoc, jen musí to, co jim poskytujeme, mít pro ně smysl, musí nové poznatky chápat jako užitečné a potřebné“. (Mertin, Gillnerová, 2010, s. 55) Pro batole je typické objevování okolního, dosud neprobádaného světa, díky pozorování dítě uspokojuje potřebu bezpečí a jistoty. V průběhu batolecího období se rozvíjí poznávací procesy, což vede ke změnám způsobu poznávání světa. Vágnerová (2012) popisuje transformaci jako přechod od senzomotorického myšlení (dítě o věcech přemýšlí ve chvíli, kdy s nimi bezprostředně manipuluje) k myšlení symbolickému (dítě používá představivost a paměť, s předměty už nemusí aktivně manipulovat). Thorová (2015) vystihuje tento druh myšlení batolete jako hledání nových způsobů řešení dané situace tak, že si v mysli představí její řešení, a tím se vyhne metodě pokusu a omylu (která byla typická pro senzomotorické myšlení). Charlesworth (2013) definuje začátek tohoto myšlení u dětí přibližně v roce a půl života. Vágnerová (2012) ho připisuje dítěti až mezi druhým a třetím rokem. Musíme brát v potaz individuální vývoj každého dítěte, proto u dětí tato změna nastane v různou dobu.

Končeková (2014) konstatuje, že dítě zkoumá svět pomocí zapojení svých smyslů. Od dvou let dítě upouští od zkoumání předmětů ústy a zapojuje do objevování světa hmat,

především svém ruce. Zároveň se v tomto období u dětí velmi rozvíjí zrakové vnímání. To dokládá fakt, že jsou děti ve dvou letech schopny rozlišit základní barvy a tvary předmětů. Velký pokrok se dostává i u sluchového vnímání, dítě má již sluch natolik rozvinutý, že dokáže rozlišit melodii i rytmus. Proto jsou u dětí v oblibě nejrůznější rytmické říkanky a krátké písničky, pokud jsou spojeny s pohybem, dítě se je velmi rychle naučí a dokáže samo zopakovat.

Vývoj myšlení

Batole má egocentrické myšlení, je zaměřeno samo na sebe, tudíž není schopno empatie. Dítě nahlíží na svět pouze svou perspektivou. Proto je důležité, aby byla osoba, pečující o dítě empatická, tím se dítě empatii učí. (Vágnerová, 2012) Splavcová, Kropáčková (2016) zmiňují, že Piaget (1970) tvrdí, že dítě zpočátku přemýšlí prakticky, autonomně, nezávisle na řeči. Jakmile se u dítěte začnou rozvíjet řečové dovednosti, vyvíjí se myšlení konkrétní. Na základě předchozích zkušeností si dítě utváří představy. Dochází k symbolickému neboli předpojmovému myšlení. Přesto, že dítě dělá něco jiného, dokáže si představit určitou činnost. Mladší děti při činnosti pracují s metodou pokus omyl. Starší batolata již díky své představě dokáží vymyslet strategii. (Vágnerová, 2000 cit. dle Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 50) Kaslová (2010) uvádí, že první náznaky představivosti a fantazie se objevují u dětí obvykle okolo věku tří let. Vše se odvíjí na míře podnětného prostředí a vývoji v oblasti řeči.

Vývoj představivosti a fantazie

Fantazii a představivost využívá dítě právě při symbolické hře. Symbolické myšlení je to, kdy konkrétní předmět představuje pro dítě něco jiného. Například když dítě drží lžičku a říká, že je to letadlo, kdy lžička představuje něco jiného než pouhý nástroj k jídlu, symbol něčeho. (Williams, Fromberg, 2012) Na počátku symbolického myšlení je dítě vázáno na vzhledovou podobnost předmětů, tzn. zástupný předmět je vzhledově podobný předmětu, který má symbolizovat. Tato vázanost se postupem času vytrácí. Pro rozvoj symbolického myšlení je podstatné pochopení stability a permanentnosti objektu (Vágnerová, 2012)

V raném věku dítěte je časté přemýšlení nahlas a využívání otázky: „Co je to?“. (Končková, 2014)

Vývoj pozornosti a paměti

Na konci druhého roku života dochází k zaměření pozornosti na určitou činnost. Tato pozornost je ale zatím velmi krátkodobá a lze ji snadně narušit. Je potřebné dítěti dávat úměrné podmínky k zaměření pozornosti, nesmíme ale opomíjet její přehlcení. (Vágnerová, 2012) U dětí pozorujeme upoutání pozornosti, někdy až fasciaci novým předmětem, situací. Dvouleté děti si dokáží zapamatovat krátké říkanky nebo písničky, nejčastěji však spojené s nějakým pohybem (tleskání, dupání, pohubování apod.). Dítě žije v přítomném čase, čili tady a teď. Často opakuje situace po svých rodičích, blízkých lidí v okolí, neustále dokola. Jeho paměť je krátkodobá, ale právě opakováním činností si paměť rozvíjí. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

Vývoj verbálních schopností

„Zvládání řeči je pro dítě doslova objevitelská činnost, protože objevuje kouzlo dorozumění, prosazení svých přání i příjemnost slovního ocenění a je vázáno na citové zakotvení v rodičovském prostředí.“ (Koťátková, 2014, s. 29) Dítě ve dvou letech je již velmi komunikativní, dochází k prudkému vývoji jeho aktivní i pasivní slovní zásoby. Dítě rozumí spoustě slovům i jeho slovním spojením. Doma, v rodině, rodiče často s dítětem komunikují pomocí různých znaků nebo formou ukazování. Pro dítě v mateřské škole je řeč velmi důležitým komunikačním prostředkem. Dítě se potřebuje domluvit s paní učitelkou, vrstevníky nebo se rádo podělí o různé zážitky s rodiči. (Splavcová, Kropáčková, 2016) Většina dětí ale ještě nesprávně vyslovuje. Pro děti je důležitý obsah sdělení více než jeho forma (Vágnerová, 2012). Je potřeba, aby děti měly správný mluvní vzor. Pro kvalitní vývoj řeči je podstatné s dětmi často mluvit, číst jim, a rozvíjet tak jejich slovní zásobu. Nejefektivnější pomůckou jsou knihy, především leporela, které mají širší využití. Dítě si je prohlíží, naslouchá čtenému slovu, ale může je využít i ke stavění např. domečků. (Splavcová, Kropáčková, 2016) Aktivní slovní zásoba dvouletého dítěte obsahuje přibližně 300 slov (Končeková, 2014) Dítě dokáže pojmenovat osoby, zvířata, dokáže se domluvit. Je zvědavé, pokud něco neví, ptá se. Proto jsou v tomto období časté otázky: „Co je to? Kdo je to?“ Vede rozhovory samo se sebou, a to v rámci egocentrické řeči, která je v tomto období pro děti velmi přirozená. (Vygotskij, 2017). Děti rády vyprávějí krátké příběhy bez použití souvětí a často bez jakéhokoliv skloňování slov. K doplnění příběhu často využívají také zvuky zvířat či dopravních prostředků atd. (Copple & Bredekamp, 2009)

1.3 Psychosociální vývoj

Na chování dítěte mají velký vliv vrozené dispozice, například temperament, který se během života nemění. Tento vývoj ovlivňuje prostředí, ve kterém dítě vyrůstá i výchova, která je dítěti poskytována. Okolo druhého roku začíná dítě prosazovat své potřeby a touhy. Dítě je v tomto období egocentrické a hovoří o sobě v první osobě čísla jednotného já. (Kofátková, 2014) Dítě využívá zájmena můj a tvůj. Slovo můj značí jeho osobu a vlastní prostor, jenž zahrnuje i určité hračky. Neochota dítěte půjčit své hračky není brána jako sobectví, ale jako charakteristický rys dané vývojové fáze. Dítě má v tomto období tzv. černobílé sebehodnocení. Vlastnosti hodnotí jako špatné, nebo dobré. Bývá také neskutečně pozitivní k vlastní osobě, mnohdy jeho představa bohužel neodpovídá skutečnosti. V tomto věku není dítě schopno rozlišit ideální a reálné já.

Dítě si začíná postupně uvědomovat své vlivy na okolní svět. Ty ho často motivují k učení se nových dovedností. Je však pro něj podstatné být pochváleno a oceněno, což ho motivuje k dalšímu objevování světa. Když je dítě pochváleno, pociťuje hrdost. Vnímá, že je potřeba své chování usměrňovat a přizpůsobit se dospělým, aby se vyhnulo trestu. Kolem druhého roku začíná dítě samo sebe hodnotit, a to na základě slyšeného slova od nejbližších.

U dětí mezi druhým a třetím rokem se silně vyvíjí různorodost emocí, díky nimž můžeme specifikovat dosaženou úroveň psychického vývoje. (Vágnerová, 2012) Dítě je silně závislé na blízké osobě, nejčastěji matce, proto se při odloučení můžeme setkat s nepříznivou reakcí. Tuto reakci můžeme eliminovat v případech, že je dítě v blízkosti známých lidí a v prostředí, které zná. S negativními reakcemi na odloučení se často setkávají pedagogové v mateřských školách. Dítě má strach odloučit se od blízké osoby. S matkou má silnou vazbu a při odloučení od ní prochází separační úzkostí, která před třetím rokem většinou vymizí. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Mezi druhým a třetím rokem dochází k velkému progresu v samoobsluze, dítě se začíná osamostatňovat. Zdokonaluje své hygienické návyky, samo se dokáže najíst, najít, obléct, svléct, dokonce i zout si boty. (Prekopová, 2014) Většina dvouletých dětí ještě plně neovládá vyměšování, a proto tyto děti často používají pleny, nočník. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

Období vzdoru

Dítě ještě nezvládá mít emoce pod kontrolou, proto je běžné, že nedokáže tlumit své negativní projevy. Proto jsou v tomto věku charakteristické návaly vzteku, nazývané jako

období vzdorů. Kast–Zahn (2007) vysvětluje vztek u dítěte jako důsledek nějakého zklamání. Domnívá se, že můžeme intenzitu těchto návalů vzteku ovlivnit svým přístupem k dítěti.

1.4 Hra

Hra je významným socializačním a motivačním činitelem, je základní lidskou potřebou. (Šimíčková–Čížková a kol., 2008) Hra je u dítěte stále rozmanitější. Mezi druhým a třetím rokem dochází k výrazné transformaci k dokonalejším konstruktivním hrám. Dříve dítě zaujala více hra manipulační a lokomoční, nyní dítě konstruktivně staví, méně boří, dokáže propojovat jednotlivé herní prvky. (Suchánková, 2014)

Pro dvouleté dítě je typická hra nápodobou, ze které se postupem času stane hra námětová. Dítě do hry promítá, co zažilo nebo vidělo v blízkém okolí. (Hendrychová, 2013) Charlesworth (2014) v těchto hrách odkrývá prvky symbolického myšlení, dítě si hraje na někoho nebo na něco, např. na dospělého, zvíře nebo věc. Do hry vkládá své pocity, myšlenky a zkušenosti. Dítě bývá u hry velmi aktivní, nevydrží v jedné poloze, hra je plná pohybů.

Kolem druhého roku se u dítěte začíná vyskytovat paralelní hra. Splavcová a Kropáčková (2016) vysvětlují, že děti si hrají vedle sebe, ale přitom si každé dítě hraje samostatně a pouze napodobuje hru toho druhého. Nehrají si tedy společně, ale každý sám. Děti se o hračku neumí podělit, a tak se mezi nimi objevují první konflikty. Pro dvouleté dítě je tato situace zcela přirozená, jelikož vnímá svět egocentricky.

2 SPECIFIKA VÝVOJE TŘÍLETÉHO DÍTĚTE

Druhá kapitola se týká vývojových specifikací tříletých dětí zejména oblasti vývoje motorického, kognitivního, psychosociálního a dětské nepřírozenější činnosti – hry.

Erikson (1963 in Novotná a kol., 2012, s. 48) nazval předškolní období „*fází iniciativy a aktivity*“. Kvůli zrání centrální nervové soustavy v tomto období dochází k většímu rozvoji tělesných i psychických funkcí (Novotná a kol., 2012)

2.1 Motorická složka

Přibližně od tří let dochází ke zdokonalování a zkvalitnění koordinace pohybu. „*Pohyby jsou přesnější, účelnější a plynulejší.*“ (Šulová, L., 2004, s. 67) Matějček (2005) tvrdí, že tříleté dítě již umí chodit, běhat, skákat a se zájmem chce objevovat další pohybové dovednosti. Začíná se učit jezdit na tříkolce nebo šlapacích autech. Učí se pracovat s vlastní silou, díky které se pohybuje. Podle Alenkové a Marotzové (2002) už většina tříletých dětí zvládá chůzi do schodů a ze schodů, krátce udrží rovnováhu, odkopne a chytí míč do nastavených rukou, hází vrchním obloukem.

Ve třech letech dítě drží tužku špetkovým úchopem a začíná se u něj projevovat dominantní ruka. S rozvojem jemné motoriky souvisí i rozvoj kresby. Nejprve dítě začíná kreslit nejbližší lidi formou tzv. hlavonožce. Postupně do kresby zahrnuje další věci, např. auto, dům, zvířátka. Ne vždy dospělý rozezná, co dítě nakreslí, ale v tomto věku již dítě zvládne svůj výtvar pojmenovat. V sebeobsluze je samostatnější, potřebuje minimální dopomoc. (Matějček, 2005) Většina dětí již ovládá vyměšování bez pomoci plen či nočníku, na rozdíl od dětí dvouletých. (Splavcová, Kropáčková, 2016) Ve stravování je dítě skoro samostatné, zvládá správný úchop lžice. (Kloudová, 2013).

2.2 Kognitivní vývoj

Ani tříleté děti se ještě neumí orientovat v čase, typické je pro ně soustředí se na aktuální dění daného okamžiku, čili to, co se děje teď a tady. (Novotná a kol., 2012) Právě Vágnerová (2002) upozorňuje, že děti ještě nejsou schopny si uvědomovat minulost a budoucnost, ani tyto pojmy. Proto jsou pro ně nezbytné stále se opakující aktivity, rituály, pravidla, ve kterých se cítí bezpečně. (Vágnerová, 2000)

Vývoj myšlení

Dítě má stále egocentrické myšlení, je zaměřeno samo na sebe a má potíže s uvědomováním si názorů druhého. Často děti třídí předměty podle jednoho znaku (např. všechny červené předměty dává na hromádku apod.). (Šimíčková-Čížková a kol., 2008) Vágnerová (2012) doplňuje, že pro děti předškolního věku je velmi podstatné třídění a klasifikace předmětů. Děti rády rozřazují předměty podle barvy, tvaru nebo jiných podobných atributů. Dále popisuje myšlení dítěte jako jednostrannou představu o světě, tzn. dítě je přesvědčené, že svět je takový, jaký se mu jeví. Dítě má často fantazijní představy. Tříleté dítě věří, že pravda je jen jedna, a proto není schopno uvědomit si odlišné názory na pravdu. Myšlení dítěte bývá často také antropomorfické, přenáší vlastnosti člověka na předměty a zvířata. Dále využívá magické myšlení, přání dítěte rozhodnou, co se má uskutečnit, co se bude dít (Šmelová a Prášilová, 2018, s. 33).

Vývoj představivosti a fantazie

Mezi třetím a čtvrtým rokem života dochází ke změně a dítě je schopno akceptovat, že symbol nemusí vypadat jako zástupný předmět. Děti v tomhle věku ještě spouště věcem a situacím nerozumí, proto se snaží si je vysvětlit po svém, často tak dochází ke smyšleným příběhům, situacím, tzv. konfabulacím. (Vágnerová, 2012). Fantazie obohacuje vývoj dětského vnímání. Dítě dokáže souvisle vypravovat děj pohádky, rádo vypráví, co dělalo s rodiči apod. Představivost podporuje rozvoj i ve výtvarném projevu, zvyšuje se záliba v pohádkách. Svou fantazii a představivost ukazují děti často při námětových hrách, kde si pomocí představ objasňují realitu. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008)

Vývoj pozornosti a paměti

Začíná se velmi vyvíjet dětská pozornost, jeho zájem si získají především nápadné, pro něj nové předměty. Dítě nejen, že zná základní barvy, ale začíná poznávat barvy doplňkové (růžová, fialová, oranžová). Sluch se mu rozvinul natolik, že rozpozná různé zdroje zvuků (zvuky zvířat, různých druhů aut apod.). Zlepší se mu i čichové a chuťové vnímání, které umí pojmenovat (sladké, kyselé, hořké, slané). Základním smyslem pro poznávání jeho okolí zůstává i nadále hmat. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008) Tříleté dítě udrží pozornost přibližně deset minut (Allen, Marotz, 2002), což ale nezávisí pouze na věku, ale také na

temperamentových vlastnostech a druhu vybrané činnosti. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008) Čačka tvrdí, že dítě nedokáže zaměřit svoji pozornost na více než jedno hledisko situace současně. (Čačka, 1994)

Vývoj verbálních schopností

Ve věku tří let začíná dítě podřizovat svůj řečový projev určitým pravidlům, jedná se o období nástupu první gramatiky. Řečový vývoj dítěte začíná ovlivňovat širší okolí – vrstevníci, paní učitelky. Pro děti je velmi důležitý správný řečový vzor. (Šulová, 2004) Nejvíce děti rozvíjejí řečový projev při komunikaci s dospělými, ovlivňují je ale i vrstevníci či média. (Vágnerová, 2012) Děti vedou ve větší míře monolog samy se sebou než dialog s druhou osobou. (Novotná a kol., 2012)

2.3 Psychosociální vývoj

Šulová 2004 tvrdí, že tříleté děti „dobře snášejí přiměřeně dlouhé separace. Jsou dostatečně identifikované s rodičovskými postavami, aby zažívaly pocit vnitřní jistoty i při vzdálení od nich.“ (Šulová, 2004, s. 63) V tomto věku jsou děti považovány za zralé pro nástup do mateřské školy. Tříleté děti si začínají uvědomovat své postavení mezi vrstevníky ve skupině. Dokáží přijmout i složitější role s přesahem do budoucnosti (babička, dědeček), které umí ztvárnit podle své fantazie. (Šulová, 2004)

2.4 Hra

Šulová (2004) nazývá předškolní období „obdobím hry“. Nejpřirozenější činností a zároveň i základní psychickou potřebou, v níž se vyvíjí proces socializace, je hra. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008) I podle Bednářové, Šmardové (2015) je nejdůležitější v předškolním věku právě hra. Skrze hru dítě získává zkušenosti s okolím, hlavně samo se sebou. Díky hře se dítěti všestranně rozvíjí osobnost (pohybové dovednosti, sociální dovednosti, vnímání, intelekt, emoce, tvořivost, fantazie, potřeby apod.) Při hře dochází k seberealizaci a plnému využití jeho schopností. Mezi třetím a čtvrtým rokem dítě při hře nejvíce využívá hračky, které jezdí

(autíčka, vláčky apod.), rádo si staví z kostek, skládá jednoduché puzzle či využívá námětovou hru na někoho jiného (na maminku, na princeznu).

U dětí stále převažuje paralelní hra, děti si hrají vedle sebe, ne spolu. Začínají ale chápat principy spolupráce a zapojují se do jednoduchých společných her. (Allenová, Marotzová, 2002)

3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ADAPTACI DÍTĚTE

Existuje mnoho faktorů, které mohou ovlivnit průběh i výsledek adaptace dítěte na mateřskou školu. V této kapitole se zaměříme pouze na některé z nich.

Vstup dítěte do mateřské školy je pro dítě velmi přelomovou životní událostí, se kterou je spojen adaptační proces na nové prostředí, který bezpochyby může ovlivnit mnoho faktorů. Každé dítě je individuální osobnost narozena s jinými předpoklady, vlastnostmi i temperamentem. V prvních letech na dítě nejvíce působí právě jeho rodina, její výchova, vztahy v rodině i početnost. Dále může proces adaptace ovlivnit i to, zda je dítě zvyklé na odloučení od rodičů, kontakt s vrstevníky nebo zda má v mateřské škole sourozence. (Kloudová, 2013)

„Zvláště přitěžujícími okolnostmi bývá pro dítě rozvod rodičů, smrt osoby, která mu byla velice blízká, narození sourozence, nástup matky do zaměstnání, přestěhování, dosavadní izolace rodiny od okolí nebo i to, že dítě je jedináčkem a přivyklo si být vždy středem pozornosti svého okolí.“ (Jeřábková, 1993, s. 158)

3.1 Rodina

Rodina je prvotním prostředím, do kterého se dítě narodí a ve kterém se učí žít. Právě zde vzniká primární socializace, nejprve mezi matkou a dítětem, později i s dalšími členy rodiny. Dítě v rodinném prostředí získává emocionální a psychosociální návyky, morální hodnoty a normy. (Svobodová, Vítečková, 2017)

V ideálním případě by rodiče měli shledávat shodu při výchově svého dítěte nebo by měli být alespoň ochotni se na výchově domluvit. Svou snahou by měli vytvářet dítěti láskyplné prostředí. Dítě vnímá své rodiče jako obrovský vzor, snaží se napodobit jejich vyjadřování při komunikaci, chování, prožívání a řešení problémových situací, proto by mělo být pro každého rodiče prioritou být svému dítěti dobrým příkladem. Pravidla a hranice jsou pro děti velmi důležité, rodiče by je měli nastavit tak, aby byly pro děti smysluplné, srozumitelné a jasně stanovené, odpovídající jejich věku a osobnosti. Rodiče by měli dbát na jejich dodržování. Právě díky nastaveným pravidlům a hranicím se děti cítí bezpečně, navíc je respektování pravidel bude provázet celým životem. (Weikert, 2007)

Kloudová (2013) uvádí, že pro dítě je důležité, aby mu rodiče dávali najevo lásku, a ono se tak cítilo potřebné, důležité a přijaté. Každý rodič by se svému dítěti měl věnovat, jak nejvíc je to v jeho silách a možnostech, aby věděl, co dítě trápí, jak mu pomoci, nebo co ho dělá šťastným. Každé dítě je jedinečné, proto nesrovnávejte své děti s jinými.

3.2 Prostřední mateřské školy

Kterákoliv mateřská škola má svůj ojedinělý a originální profil, který je tvořen širokým spektrem možností. Na unikátnosti se podílí prostorové a materiální vybavení, zřizovatel, provozovatel, celkový počet dětí ve třídách, zaměstnanci mateřské školy i prostředí, ve kterém se nachází a mnoho dalších ukazatelů. (Jeřábková 1993)

„Školní klima je relativně stálý a dlouhodobý stav sociálního a pracovního fungování a vnímání pracoviště. Je výsledkem vztahů a kvality spolupráce všech zúčastněných.“ (Průcha, Koťátková, 2013, s. 69)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV) vymezuje antecedence předškolního vzdělávání, které jsou legislativně vymezeny náležitými právními normami (zákony, vyhláškami a právními předpisy). Nalezneme v něm vzdělávací obsah, metody, formy a mnoho dalších. (RVP PV, 2021)

Koťátková (2014) tvrdí, pokud si pedagogové vzájemně rozumějí, tolerují se a spolupracují, má to pozitivní dopad na klima třídy. V případě dobrých vztahů a spolupráce s ostatními pracovníky školy je taktéž podporováno pozitivní klima školy. V opačném případě může být fungování mateřské školy těmito činiteli ovlivňováno negativně. Je široké spektrum faktorů, které mohou klima třídy ovlivnit, např. počty dětí ve třídách, ekonomika, neklid a nejistota zaměstnanců a další.

3.3 Kolektiv dětí

Vágnerová (2012) prohlašuje, že vrstevníci jsou dalším faktorem, ovlivňujícím adaptační proces. Dítě se se skupinou vrstevníků srovnává a tak jako v rodině potřebuje být i v téhle skupině přijato. To mu dodá pocit jistoty a bezpečí se ve skupince dále prosazovat a spolupracovat s ostatními. Při negativní zkušenosti s přijetím ve skupině může být ovlivněn

další vývoj jeho osobnosti. Předškolní období je zásadní období pro navazování kontaktů s vrstevníky.

3.4 Osobnost učitele

Dle Opravilové (2016) je pedagogická profese považována za jednu z nejnáročnějších, vyžadujících mnohé zkušenosti. Pedagog by měl být aktivní, tvořivý, schopný, autentický. Při práci s dětmi je významná otevřenost, tolerantnost, trpělivost, empatie a odpovědnost. Učitelka mateřské školy je specialistou na předškolní výchovu a vzdělávání, rádcem a partnerem pro rodinu dítěte. Podle Svobodové (2017) spoluvytváří edukační prostředí, vzdělávací proces i jeho organizaci. Podílí se na klimatu mateřské školy.

Mertin a Gillernová (2010) uvádějí, že učitelka mateřské školy je pro děti velmi zásadní osobou, dalo by se říci, že je pro dítě druhou matkou a bezprostřední autoritou, tyto dvě role je mnohdy velmi náročné skloubit a je potřeba psychická odolnost i mnoho zkušeností. Učitelka také doplňuje rodinnou výchovu a společně s rodiči pracuje na ukotvení vzorců chování, jednání a lidských hodnot dítěte ve společnosti. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

Učitelka by měla ke každému dítěti přistupovat s určitou mírou individuality vzhledem k jeho osobnosti a potřebám. V počátcích adaptace by měla být dítěti nápomocná mu toto odpoutání od rodičů co nejvíce ulehčit. Citlivě a profesionálně si všímá, že každé dítě má jiné potřeby a stejně tak je to i u jejich rodičů. Dobrý vztah mezi dítětem a jeho učitelkou je základní stavební kámen pro úspěšnou adaptaci do mateřské školy. (Niesel, Griebel, 2005)

3.5 Osobnost a povahové rysy dítěte

Podle Kloudové (2013) je každé dítě individuální a originální bytostí. Při adaptaci na mateřskou školu by rodiče měli brát v potaz individualitu svého dítěte, tedy zda je dítě průbojné, nebo spíše bojácné, zda se s novým prostředím seznamuje bez problémů, či naopak.

Společenské dítě

Niesel a Griebel (2005) hodnotí toto dítě jako společenské, přátelské, které se zálibou poznává nové lidi, ať už vrstevníky, či dospělé osoby. Dítě nemá problém se přizpůsobit změnám, novým okolnostem. V kolektivu bývá takové dítě oblíbené, proto mívá hodně kamarádů, kteří ho nejen ke své hře často vyhledávají. Je zvědavé, komunikativní, rádo zkoumá a zajímá se o dění kolem něj a s oblibou povídá o svých zážitcích.

Citlivé dítě

Špaňhelová (2004) vnímá toto dítě jako empatické a především ochotné druhým pomoci, bez očekávání vrácení dobrého skutku. Je citlivější v situacích, které by ostatní ani nezaujaly (např. rozpláče se, když se mu zboří domeček z kostek). Při rozvoji takového dítěte je důležité zdůrazňovat jeho pozitivní vlastnosti, podporovat je a dále potřebně rozvíjet, neopomenout podpořit i vlastnosti, které mohou jedince negativně ovlivňovat. Dítě by mělo nepochybně vědět, že kdykoli bude potřebovat s čímkoli pomoci, může se na nás obrátit.

Egocentrické dítě

Takové dítě je zaměřeno samo na sebe, není navyklé počkat, při komunikaci mnohokrát skáče do řeči. Opětovaně musí mít ve všem pravdu. Chce být první, nejlepší a vždy nad ostatními. Tato vlastnost není v jisté míře špatná, ale rodiče musí dítě naučit, že není dobré dosahovat výsledků na úkor ostatních dětí. Dítě by mělo umět poznat, zda někomu škodí nebo ubližuje, a dokázat se za své chování omluvit. (Špaňhelová, 2004)

Agresivní dítě

Špaňhelová (2004) charakterizuje agresivní dítě jako dobré a schopné, bohužel ale na některé situace nemusí správně reagovat a ukáže svou agresi, např. když si samo nedokáže pomoci, něco není podle jeho představ, něco se mu nezamlouvá nebo chce něco hned, a není to možné splnit. V těchto situacích může dítě reagovat křikem, kopnutím, škrábnutím, bouchnutím, nebo i kousnutím. Přesto i takové dítě může být k ostatním kamarádké. Jedná se pouze o jeho obranný mechanismus na nějakou pro něj nezvladatelnou situaci. Rodiče musí dítěti v klidu vysvětlit, že se situace dají řešit i jinak než agresivním chováním. Zároveň je zásadní, aby dítě v sobě hněv a vztek nedrželo a mohlo si nějakým způsobem ulevit (např. projít se po třídě, mačkat balónek, zakřičet si někde mimo ostatní apod.) Každému dítěti pomůže k odstranění negativních emocí jiná činnost. Nikdy si ale děti nesmí svůj vztek a zlost vybíjet na ostatních.

Pasivní dítě

Pasivní dítě je klidné a spíše pouze pozoruje, co se kolem něj děje, nemá potřebu si s ostatními vrstevníky hrát či jakýmkoliv způsobem s nimi navazovat kontakt. Takové děti jsou nejčastěji pasivní, tiché a nenápadné, málomluvné, ale bohužel se ani moc nezapojují

do připravených činností v mateřské škole. Je nezbytné, aby rodiče spolu s pedagogy usilovali o nenásilné začlenění dítěte mezi své vrstevníky. Proto je potřeba zjistit, ke komu z vrstevníků má dítě nejbližší. (Špaňhelová, 2004)

4 ADAPTACE DÍTĚTE NA MATEŘSKOU ŠKOLU

Křováčková, Skutil (2014) popisují adaptaci jako přizpůsobení se jedince novým podmínkám a prostředí.

„Vstup vašeho dítěte do mateřské školy a čas, který tam stráví společně s jinými dětmi, je úsek života, jenž má zvláštní význam pro jeho rozvoj. Mateřská škola má vlastní výchovné poslání. Nelze na ni pohlížet jako na předstupeň nebo přestupní stanici před školní docházkou.“
(Niesel, Griebel, 2005, s. 97)

Niesel, Griebel, (2005) uvádí, že dítě až do nástupu do mateřské školy bylo zvyklé, že má matku nebo jinou pečující osobu stále nablízku. Nyní nastává pro dítě velká změna, dítě začíná být v mateřské škole určitou část dne, po kterou nemá své rodiče na blízku. Proto si dítě začne vytvářet vztah k nové dospělé osobě (pedagogovi), který je v mateřské škole současně pro několik dětí. Dále rozvíjí vztah se svými vrstevníky, navyká si novým pravidlům i dennímu režimu v mateřské škole. Adaptace na nové prostředí může trvat několik dní, ale klidně i několik měsíců. Jeřábková (1993) vnímá adaptaci jako složitý proces, avšak ne vždy musí být spojen s obtížemi. Pokud je dítě dlouhodobě, dostatečně a pozitivně připravováno na přechod do mateřské školy, může ho zvládnout bez potíží.

Matějček (2005) i Opravilová, Gebhartová (2003) vnímají důležitost mateřských škol, jako organizace podporující výchovu a všestranný rozvoj dítěte. Kladou důraz na individualitu každého dítěte, jeho výchovu v rodině i přístupu mateřské školy k adaptaci dětí. Děti mohou být radostné, společenské, bezprostřední, ale i bázlivé a odměřené. Některé se novému prostředí přizpůsobí rychleji, jiným to trvá déle. Matějček (2005) vnímá, že pro rodiče je nástup jejich dítěte do mateřské školy také stresujícím obdobím. Mají obavy z toho, jak to dítě bez nich zvládne, zda se mu v mateřské škole bude líbit, jestli se tam bude cítit dobře apod. Je potřeba, aby i rodiče byli na tuto situaci připraveni a nepřenašeli své obavy na dítě.

4.1 Příprava dítěte na docházku do mateřské školy

Jeřábková (1993) uvádí, že v zájmu dobra dítěte by měla příprava na nástup do mateřské školy probíhat intenzivně a delší dobu, aby co nejvíce usnadnila proces adaptace.

Koťátková (2008), Jeřábková (1993), Niesel a Griebel (2005) se shodují v důležitosti přípravy na mateřskou školu z rodinného prostředí. Autoři uvádí mnoho rad a tipů jak dítě na mateřskou školu připravit. Rodiče by si se svými dětmi před nástupem do mateřské školy měli povídat, např. o mateřské škole, jak to v ní vypadá, co tam děti dělají, co ho tam čeká apod. Společně s rodiči mohou děti nakoupit potřebné vybavení do mateřské školy, papuče, pyžamo nové oblečení apod. Rozhodně by rodiče dítěti neměli vyhrožovat nebo strašit ho mateřskou školou.

Podle Jeřábkové (1993) je podstatné připravit dítě na odloučení od rodičů návštěvami v jiných prostředích, rodinách, u známých, kontaktem s vrstevníky. Dále by rodiče měli vést dítě k samostatnosti při sebeobslužných činnostech (oblékání, vysvlékání, zouvání, při jídle, úklid hraček). Koťátková (2008) ve své publikaci poskytuje doporučující desatero, jak dítěti ulehčit proces adaptace do mateřské školy. Nalezneme v něm mimo již zmíněné rady, například navštěvování zahrady mateřské školy především proto, aby se dítě seznámilo jednak s prostředím, ale i s vrstevníky, ponechat své dítě na určitou dobu v péči jiné osoby, věnovat dětem čas na čtenou pohádku (čtením pohádky před spaním), komunikovat s dítětem, chválit jej, ale také se držet objektivní reality při povídání o mateřské škole (nadměrně nevychvalovat ani nestrašit větami typu: „Však počkej ve škole, tam tě naučí!“).

Při nástupu do mateřské školy by dítě mělo zvládnout o něco požádat, nemělo by mít strach poprosit paní učitelku o pomoc se zapnutím bundy, toaletou apod. Od toho se odvíjí i schopnost poprosit a poděkovat. Pro zvládnutí nástupu do mateřské školy je důležité překlenout období vzdoru. (Matějček, 2005)

4.2 Fáze adaptace

Podle Niesel, Griebel (2005) dítě při adaptaci prochází několika fázemi. V prvních dnech se dítě nejprve orientuje v prostředí, později se snaží o začlenění do kolektivu, vyhledává kontakt s vrstevníky. Nejprve si děti hrají samy, paralelně, později si začínají hrát společně. Změny mezi prvním a druhým týdnem adaptace jsou nejvíce vidět. Celkově období adaptace podle nich trvá přibližně půl roku. Každé dítě potřebuje svůj čas pro přizpůsobení se novému

režimu. Děti jsou po příchodu domů často unavené, jelikož prochází velkou změnou. Podle Koťátkové (2008) probíhá adaptační proces klidněji v heterogenních třídách, jelikož starší děti už jsou zvyklejší a mohou tak mladším dětem s adaptací pomoci. V takových třídách mohou mít děti i svého staršího sourozence, se kterým se cítí bezpečněji. Naopak homogenní třídy mohou být složeny z většiny nově přijatých dětí, které si na prostředí mateřské školy teprve vznikají, v takové třídě může adaptace probíhat složitěji.

Každé dítě projde všemi fázemi adaptačního procesu, ale libovolně podle svého individuálního vývoje. (Niesel, Griebel, 2005)

4.3 Způsoby reakcí dětí na mateřskou školu

S novou situací, jakožto adaptací do mateřské školy, se u dítěte objeví i nové chování, které je reakcí na změnu. Jeřábková (1993) tvrdí, že reakce mohou být různorodé a pestré. U některých dětí se objeví pláč, křik, agrese, jiné děti mohou být zdrženlivé, bojácné, veselé nebo upovídané. U některých dětí se může objevit bolest břicha, hlavy, nebo jiné psychosomatické reakce. Na základně provedeného výzkumu uvádí, že nejčastější reakcí je obava, strach z odloučení od rodičů a nejistota, méně častou reakcí je pláč, únava a stesk po domově. Dále uvádí, že dítě může mít i pozitivní reakci na nástup do mateřské školy, především pokud je na něj dostatečně dlouho a pozitivně připravováno. Takové dítě se do mateřské školy těší, užívá si pobyt v ní.

Koťátková (2008) rozděluje adaptaci dětí do několika skupin podle projevu chování. První skupinou jsou děti, které s adaptací na nové prostředí nemají problém. Bývají to děti zpravidla okolo věku pěti let, které již mají zkušenosti se socializací, nebo děti společenské, které se snadno začlení. Následující skupina dětí taktéž nemá s adaptací problém. Po uplynutí nějaké doby, obvykle dvou měsíců, ale náhle přestanou jevit zájem o mateřskou školu. Všechno už umí a zvládnou samy, proto nevidí důvod proč mateřskou školu dále navštěvovat. Další skupinou jsou děti, které při loučení s rodiči prožívají smutek, pláč. Ten může po období až šesti týdnů odeznít, ale také se může navracet, například po delší absenci dítěte. Děti, které obtížně prožívají loučení s rodiči, jsou většinou do několika minut čilí, naprosto bez pláče a smutku. Poslední velmi malou skupinkou jsou děti, které se i po dlouhé době nezadaptují na prostředí mateřské školy. Špatně snášejí odloučení od rodičů, nezapojují se do aktivit v mateřské škole, čekají, až pro ně přijdou rodiče. U těchto dětí se mohou objevit psychosomatické obtíže (bolest břicha, zvracení). V tomto případě je potřeba zvýšené

opatrnosti kvůli případné tzv. separační reakci (reakci na odloučení od matky). Klimeš (2017) doporučuje této reakci předcházet, jelikož její následky mohou být pro dítě doživotní.

4.4 Adaptační problémy – projevy špatné adaptace

Mezi nejčastější adaptační obtíže považujeme pláč, vztek a každodenní obtížné odloučení od rodičů. Jakmile se u dětí projeví psychosomatické poruchy, může se jednat také o nevhodné projevy adaptace. Pokud se objeví únava nebo agrese, je na místě tyto problémy začít řešit.

Důvodů špatné adaptace může být hned několik. Je možné, že matka v dobré víře o dítě nadměrně pečovala, to ale mohlo zapříčinit nedokázání se osamostatnit, a proto dítě nezvládá odloučení od matky. Na vině může být také strach, že se dítěte matka chtěla zbavit, proto ho odvedla do mateřské školy, nebo už ho nemá ráda. Nebo má dítě doma mladšího sourozence, se kterým matka zůstává doma a dítě na něj žárlí. Špatnou adaptaci může zavinit i mateřská škola, potažmo pedagog, který neporozumí potřebám dítěte. (Bacus, 2004)

4.5 Znaky úspěšné adaptace

Jak jsme již zmiňovali, adaptační období je velmi individuální, každé dítě si na novou situaci zvyká jinak. Niesel a Griebel (2005) popisují několik faktů úspěšné adaptace. Zadaptované dítě navštěvuje mateřskou školu rádo, těší se do ní, přichází s úsměvem a cítí se v prostředí mateřské školy dobře. Zapojuje se do činností, komunikace i her s ostatními vrstevníky. Dokáže se v situaci dohodnout, ale umí říct i své potřeby. Komunikuje s vrstevníky, učitelkou i dalším personálem mateřské školy. Získalo si kamarády. Dokáže respektovat pravidla ve třídě, i při hře, přizpůsobí se požadavkům. Odloučení od rodičů na dobu pobytu v mateřské škole mu nejví problém. Nelze přesně stanovit, kdy dojde k ukončení adaptačního procesu, u každého dítěte je to individuální.

5 INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DVOULETÉ DĚTI, VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ DVOULETÝCH DĚTÍ

V této kapitole se seznámíme s výchovou a vzděláváním dvouletých dětí. V současné době pro tyto děti nejsou příliš vhodné podmínky v běžných mateřských školách, velké počty dětí ve třídách, nedostatečná kapacita. Proto jsou zřizovány např. soukromé mateřské školy a dětské skupiny.

5.1 Historie institucionální péče

Splavcová, Kropáčková (2016) uvádějí, že péče o děti raného věku má v našich zemích hluboké kořeny. Už v roce 1868, kdy vznikl první školský zákon, do něj byla zakomponována institucionální péče o děti do nástupu povinné školní docházky. V těchto institucích byly vymezeny podmínky a profesní kompetence pečujících osob, patřily mezi ně:

- jesle – vyhrazené k péči dětí do tří let věku
- opatrovny – určené jako sociální zařízení pro předškolní děti
- mateřské školy – poskytující předškolní vzdělávání

V 19. století vznikaly různé typy zařízení pro nejmenší děti v nepříznivých životních podmínkách, se snahou o alespoň částečné nahrazení rodinné péče. Budovaly se například nalezince, kde se pečovalo o děti nechtěné, nemanželské, nebo odložené. Děti, které neměly rodiče, vyrůstaly v sirotčincích. Vzhledem k tomu, že nemocnice zajišťovaly péči o krátkodobě nemocné, vznikaly zařízení pro dlouhodobě nemocné nebo nevléčitelné děti, které se nazývaly chudobince.

Ve 2. polovině 19. století začaly vznikat pro děti pracujících rodičů instituce naplňující myšlenku pro předškolní péči. Byly to opatrovny, jesle, které byly primárně pro rodiče z nejslabších sociálních vrstev, dále dětské zahrádky a mateřské školy. (Mišurcová, 1980, cit. dle Splavcové, Kropáčkové, 2016)

K velkému rozvoji jeslí došlo v poválečném období, kdy bylo potřeba, aby se ženy zapojily do pracovního procesu. Později byly jesle kritizovány odborníky i veřejností, převážně kvůli dlouhé době pobytu, kterou děti v jeslích trávily. Ta neprospívala dětem, ani jejich rodičům. Dalším negativem byly striktní sterilní podmínky (bílé stěny, pečovatelky v uniformách apod.). Jesle postupně procházely změnami, až v osmdesátých letech 20. století vypadaly mnohem příjemněji. Jesle byly určeny zpravidla dětem do tří let věku, jako výchovná

zařízení s léčebně preventivní péčí směřující k celkovému rozvoji dítěte. (Bělinová a kol. 1986, cit. dle Splavcové, Kropáčkové, 2016)

V devadesátých letech převažoval názor, že by matky měly být se svými dětmi co nejdéle doma. Z tohoto důvodu byla mateřská dovolená prodloužena až na čtyři roky. To ovšem zapříčinilo nedostatek dětí v těchto zařízeních a došlo k razantnímu snížení mateřských škol a uzavření většiny jeslí. Na přelomu století došlo ke zvýšení porodnosti, kapacity mateřských škol byly plné, přesto se jesle neobnovily. Znamenalo to ale, že se mnohé tříleté děti nedostaly do mateřských škol, jelikož jejich kapacity byly již plné.

Z kapacitních důvodů se ani při tvorbě školského zákona nepočítalo se zařazováním dětí mladších tří let do mateřské školy. Pouze v akutním případě bylo toto přijetí umožněno. Kvůli prodloužené mateřské dovolené o tuto službu nejevili zájem ani rodiče. Jesle byly definitivně zrušeny a v roce 2013 byly uzavřeny poslední z nich. Kvůli rovnoprávnosti žen a mužů Rada vlády podala návrh na zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol s cílem poskytnout rodičům pomoc v péči o jejich dítě do tří let. Rodinná a sociální politika v České republice se inspirovuje vyspělými zeměmi, kde je podporováno zharmonizování rodinného a profesního života. Rodiče si délku rodičovské dovolené volí sami na základě svých možností. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

5.2 Současná péče o dvouleté děti

Stejně tak jako u většiny evropských zemí, tak i v České republice je předškolní vzdělávání považováno za první stupeň v pomyslné vzdělávací soustavě. Dříve byly mateřské školy považovány za výchovné zařízení, nyní jsou kladeny na stejnou úroveň s dalšími vzdělávacími institucemi. V Mezinárodní standardní klasifikaci vzdělávání ISCED mateřským školám náleží číslo 0, tedy počáteční stupeň vzdělávání. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

V České republice jsou rodičům nabízeny nejrůznější služby péče o jejich dítě, řadíme mezi ně mateřské školy, soukromé zařízení spadající pod živnosti, mikrojesle a dětské skupiny.

Mateřské školy

Jsou určeny dětem zpravidla od tří do šesti let, nejdříve však od dvou let. V jedné třídě může být naplněna kapacita až 24 dětí, při povolení výjimky ze strany zřizovatele až 28 dětí. V mateřských školách je celodenní režim a děti vzdělávají 2 pedagogičtí pracovníci, jejichž

úvazky se část dne (většinou při pobytu venku a při obědě) překrývají. Vzdělávání dětí se uskutečňuje podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, vydaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, ze kterého si každá škola vytváří svůj školní vzdělávací program podle individualit dané mateřské školy. Dále se tento program rozpracovává na třídní vzdělávací program, který je konkrétní pro danou třídu. Od 1. 9. 2017 je poslední rok předškolní docházky pro děti povinný. Nejvíce jsou zastoupeny mateřské školy veřejné, jejichž zřizovatelem bývá nejčastěji obec, kraj, svazek obcí nebo stát. Vztahuje se na ně Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) a jsou zapsány v školském rejstříku. (Dětská skupina, 2018) V současné době nemají mateřské školy povinnost přijímat děti dvouleté, tudíž záleží na řediteli, jak rozhodne. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

Dětské skupiny

Jedná se o zařízení poskytující péči o děti ve věku od jednoho roku do zahájení povinné školní docházky. Maximální kapacita těchto zařízení je 24 dětí, většinou se jedná o menší skupinky okolo 12 dětí. Zákon přesně stanovuje počet pečujících osob na počet dětí. Stejně tak zákon upravuje odbornou kvalifikaci, která je pro pečování o osoby potřebná. O děti se pečuje podle vypracovaného plánu na výchovu a péči o dítě. Zařízení musí být otevřeno alespoň 6 hodin denně ve všední dny. Dítě v tomto zařízení tráví tolik času, kolik potřebuje rodič a na kterém se dohodne s poskytovatelem služby. Délka poskytované služby, čili otevírací doba, se často odvíjí od potřeb rodičů. (Dětská skupina, 2018) Splavcová, Kropáčková (2016) doplňují, že se jedná o službu sociální, ne vzdělávací.

Mikrojesle

Jedná se o službu, která zatím není legislativně ukotvena. První mikrojesle vznikly v roce 2016. V současné době se tato služba teprve pilotně ověřuje v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí, přesto je nyní v České republice 98 mikrojeslí. Představují péči o děti od šesti měsíců do čtyř let. Jedna pečující osoba se může starat o maximálně 4 děti. Jedná se pouze o doplněk rodinné péče, nikoliv o její náhradu. Provoz musí být zajištěn alespoň 5 dní v týdnu po dobu 8 hodin. Tak jako u dětské skupiny i tady záleží na dohodě mezi rodičem a poskytovatelem, jak dlouho dítě v zařízení bude. Zřizovatelem může být obec, příspěvková organizace obce, neziskové organizace a další. (Dětská skupina, 2018)

Živnosti péče o dítě

Většina soukromých mateřských škol, chův a podobných zařízení funguje jako podnikatelská činnost v systému volné nebo vázané živnosti péče o dítě, které si níže specifikujeme:

1) Volná živnost

Oprávnění k této živnosti získá jakákoliv osoba starší 18 let, trestně bezúhonná, bez ohledu na dosažené vzdělání. Služba je poskytována zpravidla v domácím prostředí dítěte. Výhodou je flexibilita a časová volnost živnostníka, tedy po dohodě můžeme jeho služby využívat klidně i o víkendu, večer. Nevýhodou je složitost kontroly kvality péče i finanční dostupnost.

2) Vázaná živnost

Je potřeba odborné kvalifikace osob, které o děti pečují. Služba mívá pevně stanovenou pracovní dobu, je poskytována v prostorách poskytovatele a podléhá bezpečnostním i hygienickým kontrolám. Zde spadají např. firemní mateřské školy. Kapacita bývá zpravidla okolo 15 dětí se dvěma pedagogickými pracovníky a jedním nepedagogickým pracovníkem, starajícím se o provoz. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

5.3 Institucionální péče o dvouleté děti v zahraničí

Každá země má svou rodinnou a vzdělávací strategii. Na mezinárodní úrovni se Evropská unie i organizace UNESCO a OECD věnují problematice předškolního vzdělávání a snaží se o její zkvalitnění a zvýšení úrovně. V každé zemi jsou jiné tradice, sociální, kulturní a ekonomické podmínky apod. (Splavcová, Kropáčková, 2016) „*Většina zemí pokládá služby pro nejmenší děti (do tří let) za ekonomické opatření, které umožňuje oběma rodičům pracovat nebo studovat. Přestože pečovatelská funkce je těmto službám explicitně připisována, stále více se do popředí dostává také dimenze vzdělávací a socializační.*“ (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014, s. 25)

Dánsko

Splavcová, Kropáčková (2016) uvádějí, že v Dánsku je rodičovská dovolená určena na 46 týdnů, po 14 týdnech může rodičovskou dovolenou čerpat kterýkoliv z rodičů. Navíc si část rodičovské dovolené mohou odložit až do devíti let věku dítěte. Ženy pobývají doma

většinou půl roku, nebo rok, jelikož jim stát zaručí místo v jeslích nebo mikrojeslích. Obec dbá na kvalitu poskytované služby. Pokud se matky rozhodnou místo posledních pěti týdnů dovolené pracovat na poloviční úvazek, prodlouží se jim dovolená o dalších 5 týdnů. Což je přínosné nejen pro ženu, které se adaptuje na pracovní povinnosti, ale i pro dítě, které se pozvolna adaptuje na jesle. Jonášová, Frýdlová, Svobodová (2012) dodávají, že rodičovskou dovolenou hradí zaměstnavatel a činí 60-80 % platu. V Dánsku je naprosto běžné, že v předškolních institucích pracují muži, je to důstojná a oblíbená profese.

Norsko

Rodičovská dovolená v Norsku trvá 44 týdnů a matka si ji může prodloužit až na 54 týdnů. Na 12 týdnů rodičovské dovolené mají právo otcové. Jonášová, Frýdlová, Svobodová (2012) uvádějí, že až 90 % mužů si tuto dovolenou vybírají, což má pozitivní vliv na rodinu i vztah mezi otcem a dítětem. Studie dokazují, že právě tito rodiče jsou si se svými dětmi nejbližší i v pozdějším věku. Drtivá část žen se po roce vrací do práce. Zaměstnavatelé si velmi váží žen majících děti. Vycházejí jim vstříc s velikostí úvazku, pracovní dobou, věří, že tento přístup k ženám je správný. I v průběhu rodičovské dovolené s nimi udržují kontakt, zajímají se. Úplata za mateřskou školu stojí zhruba 10-15 % platu. Díky takto nastavenému systému v Norsku stoupá porodnost.

Německo

Dávky se vyplácejí pouze osm týdnů po porodu. V Německu není mateřská dovolená, nýbrž Elternzeit, v překladu rodičovský čas. Žena může být 12 až 14 měsíců na rodičovském čase za 60 % platu. Na dva měsíce se může zapojit i muž, který pobírá stejné procento úplaty jako žena. Často se po ukončení kojení (přibližně v 7. měsíci) žena vrací do práce a muži zůstávají s dítětem doma, velmi si tento společný čas s dítětem užívají. Různé spolkové země nabízejí různé předškolní vzdělávání, spektrum nabídky je široké (státní, církevní, soukromé mateřské školy a další neziskové organizace). V letech 2007 a 2008 vyšly v platnost zákony harmonizující rodinný a pracovní život. V roce 2013 vstoupil v platnost zákon, který zajišťuje místo ročnímu dítěti v mateřské škole. Poslední předškolní rok je stejně jako u nás povinný a v mnohých spolkových zemích je bez úplaty za vzdělávání. (Jonášová, Frýdlová, Svobodová, 2012)

6 PODMÍNKY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VÝCHOVY DVOULETÝCH DĚTÍ

V této kapitole se zaměříme na podmínky předškolního vzdělávání pro dvouleté děti, které jsou součástí Rámcového vzdělávání plánu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV). Souvisí s potřebami dvouletých dětí a je nezbytné se jimi řídit. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

„Dítě ve věku od dvou do tří let má některé potřeby jiné nebo intenzivnější než děti starší. Potřebuje stálý pravidelný denní režim, dostatek emoční podpory, zajištění pocitu bezpečí, přiměřeně podnětné prostředí a činnosti, více individuální péče, srozumitelná pravidla.“ (RVP PV, 2021, s. 38)

6.1 Věcné podmínky

Tyto podmínky musí zajišťovat především bezpečnost dětí. Je potřeba zkontrolovat hračky, zda jsou bezpečné a vhodné pro děti od dvou do tří let, případně je odstranit, pokud hrozí nebezpečí např. vdechnutí malé části. Můžeme hračky doplnit o nové herní prvky pro danou věkovou kategorii. Dále je potřeba uzpůsobit nábytek věkovým možnostem dětí tak, aby jim byl přístupný, vyvarovat se poličkám ve výškách, kam děti nedosáhnou apod. Prostor třídy musí být uzpůsobeno tak, aby se dítě dokázalo v prostoru orientovat. (Informační materiál ke vzdělávání dětí od dvou do tří let, 2017)

Splavcová, Kropáčková (2016) tvrdí, že dvouleté děti potřebují více prostoru, neboť často běhají, skáčou, zkouší, kam můžou vylézt apod. Prostor třídy by mělo být nejen bezpečné, ale také podnětné pro tělesný rozvoj, zdraví a pohodu dětí. Doporučují třídu vybavit většími hračkami, kočárky, auty ale i knihovnou s lepopely. Dále je pro rozvoj manipulačních schopností podstatné mít ve třídě jednoduché stavebnice, kostky, aby mohlo dítě skládat, rozkládat, manipulovat. Zvukové hračky, které podporují rozvoj senzomotorických schopností, jsou u dvouletých dětí velmi oblíbené. Zároveň je důležité vyvarovat se velkému množství hraček, dítě to ruší a způsobí to pouhé přemísťování hraček bez většího zaujetí.

Hygienické návyky mívají tyto děti velmi nedostačující. Freud zařazuje dvouleté děti do tzv. análního období, kdy se dítě teprve učí návykům hygieny. Pokud má dvouleté dítě pleny, je potřeba mít k dispozici přebalovací pult, pleny nosí do mateřské školy rodiče. Jednorázové pleny jsou určeny jako nebezpečný odpad, tudíž je potřeba s ním takto nakládat. Na toaletě máme pro děti k dispozici nočník. Vhodné je i vybavení sprchovým koutem. Děti by měly mít

svou skříňku plně vybavenou oblečením, jelikož se často stává, že se polijí, pomoci, zašpiní apod. Je potřeba toto rodičům klást na srdce.

Pokud má mateřská škola zahradu, je vhodné ji plnohodnotně využívat. Zahrada by měla být prostorná a vybavena bezpečnými hracími prvky. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

6.2 Životospráva

Splavcová, Kropáčková (2016) popisují, že životospráva dětí souvisí s naplňováním lidských potřeb i s psychomotorickým vývojem. Dvouleté děti vyžadují mnohem více spánku, proto je potřeba přizpůsobit režim dne. Je důležité mít na paměti, že tyto děti se mnohem dříve unaví, proto je nezbytné přizpůsobit tomu aktivity. Všechno jim déle trvá, na každou činnost potřebují více času, např. i na oběd. Vhodné je mít ve třídě zařízený relaxační koutek, kam si mohou chodit děti kdykoliv během dne odpočinout, mnohé si teprve odvykají od dopoledního spánku. Děti potřebují být upozorňovány, aby se napily, zašly si na toaletu, jelikož jsou často natolik zabrány do hry, že zapomínají na základní potřeby (napít se, zajít si na toaletu). Můžeme tyto činnosti zařazovat v pravidelných intervalech do režimu dne, děti si tak činnosti zautomatizují a vytvoří si návyk.

Při pobytu venku mají děti pomalejší chůzi a ujdou kratší vzdálenost než děti tříleté. Pokud jsou dva pedagogové, je možné, aby s mladšími dětmi zůstal jeden pedagog na zahradě a se staršími dětmi šel druhý pedagog na procházku. Vše záleží na věkovém uspořádání třídy. V mateřské škole probíhá stravování podle vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování. „*Do jídelníčku se dětem raného věku nezařazuje celozrnné (vícezrnné) pečivo, ořechy a mák.*“ (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 82) Dětem může způsobit velké zažívací problémy, zácpu. U ořechů je to převážně kvůli bezpečnosti, jelikož hrozí jejich vdechnutí. Při stravování budou děti potřebovat dopomoc, nezvládají ještě plně samoobslužné činnosti.

6.3 Psychosociální podmínky

Mateřská škola bývá často první institucí, kde se dítě poprvé setkává s vrstevníky a pravidly ve skupině. Při adaptačním režimu je důležitá sounáležitost rodiny s mateřskou školou. Děti by se v mateřské škole měly cítit bezpečně, spokojeně a šťastně. Mateřskou školu by měly navštěvovat s radostí a chutí. Dětem by mateřská škola měla co nejvíce připomínat

rodinné prostředí. Ve dvou letech se děti učí pravidla nejprve rozeznávat a později respektovat. Potřebují pravidelný denní režim, srozumitelná a jednoduchá pravidla a individuální přístup. (Informační materiál ke vzdělávání dětí od dvou do tří let, 2017)

Podle Splavcové, Kropáčkové (2016) je při adaptačním období potřeba dodržovat následující pravidla:

- délku pobytu prodloužit maximálně o stejnou dobu (tzn. pokud je dítě zvyklé na pobyt v délce 1 h, prodloužíme o další hodinu, ne více)
- v pondělí neděláme změny v délce pobytu
- umožnit dítěti vzít si vlastní hračku nebo jiný předmět
- nebudit dítě, počkat na jeho samovolné probuzení
- v prvních dnech, kdy dítě spí, je vhodné, aby byl rodič ihned po probuzení nablízku
- respektovat individuální potřeby dětí

Adaptační proces trvá optimálně od 4 do 6 týdnů. Během této doby je potřeba citlivého přístupu vzhledem k individualitě dítěte. Dítě si potřebuje zvyknout na nové prostředí, vrstevníky, ale i dospělé osoby. Odloučení od rodičů je jeden z nejčastějších problémů při adaptaci, je potřeba se mu vyvarovat, proto by adaptace měla být promyšlená a hlavně postupná. Je naprosto nevhodné, aby dvouleté děti trávily celodenní pobyt v mateřské škole. (Splavcová, Kropáčková, 2016) Galačová (2021) ve své práci zdůrazňuje nutnost spolupráce rodičů s mateřskou školou při adaptačním procesu. Spolupráce mezi těmito subjekty může velmi ulehčit proces adaptace dítěte do mateřské školy.

6.4 Organizace a vzdělávání dvouletých dětí

Dle Splavcové, Kropáčkové (2016) se musí pedagog při přípravě činností řídit následujícími body:

- dítě potřebuje ke hře motivovat, samo hru nevyhledá
- při činnostech je potřeba s dětmi pracovat individuálně (především u výtvarných činností)
- volit krátkodobé činnosti, kvůli udržení pozornosti
- dopřát dětem na činnosti více času

- dopřát dětem klid, odpočinek
- uvědomovat si, že děti se pravděpodobně k ukončené činnosti nevrátí
- nespojovat třídy, dle RVP PV je to velmi nevhodné

Nejdůležitější pravidlem pro dvouleté děti je pravidelnost zejména v docházce do mateřské školy.

6.5 Řízení mateřské školy, personální a pedagogické zajištění

Při řízení mateřské školy je potřeba dbát na věkové odlišnosti a individualitu dětí, uzpůsobit jim režim dne. Zaměstnávat kvalifikované pedagogy a dbát na jejich další vzdělávání by pro vedení mateřské školy mělo být samozřejmostí. Kvalifikovaný pedagog je základem pro kvalitní vzdělávání. Pro vzdělávání dvouletých dětí je nutností zařazení do menších skupin se zajištěným pomocným personálem. Ideálně by měl být jeden pedagog na maximálně šest dětí. Při vzdělávání dvouletých dětí je neodmyslitelnou součástí dobrá spolupráce s rodiči. (Splavcová, Kropáčková, 2016)

II. EMPIRICKÁ ČÁST

7 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Jak bylo popsáno v teoretické části, adaptace dítěte do mateřské školy je často náročný a dlouhodobý proces, který mohou rodiče svým přístupem ovlivnit jak v pozitivním, tak i negativním duchu. V empirické části se zabýváme průběhem pozorování adaptačního procesu do mateřské školy u dvouletých a tříletých dětí. Zabýváme se adaptačními rozdíly i faktory ovlivňujícími jejich adaptaci. Na ucelení zkoumaného problému bylo uplatněno dotazníkové šetření pro rodiče i pro učitele, díky němuž jsme získali souhrnnější pohled na rozdílnost v adaptaci dvouletých a tříletých dětí v mateřské škole.

7.1 Výzkumný problém

Jaké jsou rozdíly v adaptaci dvouletých a tříletých dětí na mateřskou školu?

7.2 Cíl výzkumu

Nejdůležitějším cílem empirické části je zjistit, zda jsou rozdíly v adaptaci dvouletých a tříletých dětí do mateřské školy, případně o jaké rozdíly se jedná a poukázat na důležitost potřeb dítěte dle jeho věkových zvláštností, porovnat průběh adaptace do mateřské školy dvou dvouletých dětí a dvou tříletých dětí.

7.3 Dílčí cíle

Stanovené dílčí cíle pro empirickou část jsou následovné:

- analyzovat adaptaci do mateřské školy dvou dvouletých a dvou tříletých dětí
- zjistit, které faktory a jakým způsobem nejvíce ovlivňují průběh adaptace u těchto čtyř dětí
- popsat, zda věkový rozdíl hraje roli v adaptaci na mateřskou školu
- zjistit, zda dvouleté děti potřebují speciální péči, popř. v jaké oblasti
- zjistit, co usnadňuje dětem nástup do mateřské školy

- globálně zjistit, jaké mají rodiče s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy zkušenosti
- globálně zjistit, jaké mají pedagogové s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy zkušenosti
- zjistit, zda pedagogové vnímají problémy s umístěním dětí mladších tří let do mateřské školy

7.4 Výzkumné otázky

- VO č. 1: Jak prožívají adaptaci čtyři nově přichozí děti?
- VO č. 2: Co a jakým způsobem nejvíce ovlivnilo průběh adaptace do mateřské školy u těchto čtyř dětí?
- VO č. 3: Ovlivňuje věkový rozdíl dětí průběh adaptace na mateřskou školu?
- VO č. 4: Potřebují dvouleté děti speciální péči, příp. v jaké oblasti?
- VO č. 5: Co usnadňuje dětem nástup do mateřské školy?
- VO č. 6: Jaké mají rodiče zkušenosti s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy?
- VO č. 7: Jaké mají učitelé zkušenosti s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy?
- VO č. 8: Vnímají pedagogové s umístěním dvouletých dětí do mateřské školy nějaké problémy?
-

7.5 Výzkumný vzorek

K výzkumnému šetření byla zvolena 1. třída Mateřské školy Jablůnka. K pozorování byly zvoleny čtyři děti – dvě dvouleté (chlapec a dívka) a dvě tříleté (chlapec a dívka), u kterých probíhal adaptační proces, jelikož nově nastoupily do mateřské školy. Rodiče všech čtyř dětí i mateřská škola s pozorováním předem souhlasili. Pozorování probíhalo na vesnické mateřské škole v období od září 2023 do května 2024, konkrétně v měsíci září, lednu a květnu. Při pozorování byly všechny poznámky týkající se procesu adaptace do mateřské školy pečlivě zapisovány do předem připravených záznamových archů. Rodiče těchto dětí souhlasili s osobními schůzkami, při kterých proběhly narativní rozhovory. K dotazníkovému šetření byli osloveni rodiče dětí z blízkých mateřských škol, u kterých také probíhal adaptační proces. Dotazníky pro učitele byly rozdány pedagogům mateřských škol v nedalekém okolí.

7.6 Místo realizovaného výzkumu

Výzkumné šetření probíhalo v běžné trojtřídní mateřské škole Jablůnka nad Bečvou, která vznikla v roce 1939. Mateřská škola je zřizovaná obcí Jablůnka a má celkovou kapacitou 84 dětí. Děti, které navštěvují mateřskou školu, jsou rozděleny do tří homogenních tříd, zpravidla podle věku (1. třída – Žlutá jablíčka, 2. třída Červená jablíčka a 3. třída Zelená jablíčka). Mateřská škola je denně otevřena od 6:00 do 16:00 hodin. V ranních hodinách od 6:00 do 7:00 hodin jsou děti z celé mateřské školy spojeny v jedné třídě (Žlutá jablíčka), poté odcházejí spolu se svým pedagogem do svých tříd. V odpoledních hodinách od 15:15 hodin jsou všechny děti opět spojeny ve třídě Žlutá jablíčka. Toto spojování je z důvodu úvazků učitelů.

Prostředí mateřské školy

Budova mateřské školy se nachází uprostřed obce, v klidnější části, mimo hlavní rušnou komunikaci. V blízkosti mateřské školy jsou příhodné podmínky pro pobyt dětí venku, je to kousek do lesa, na louku i na multifunkční hřiště. V areálu mateřské školy jsou 2 poměrně velká dětská hřiště vybavená nejrůznějšími prvky pro pohybové i vzdělávací aktivity, jsou to například prolézačky, skluzavky, škvorovník, hudební prvky, pískoviště i travnatá plocha vhodná k pohybovým hrám. Součástí budovy mateřské školy je Obecní knihovna Jablůnka, kterou děti pravidelně se svými pedagogy navštěvují. Vždy je pro děti přichystaný zábavný a vzdělávací program.

V přízemí budovy se nachází 1. třída (Žlutá jablíčka), kam docházejí nejmladší děti. Druhou a třetí třídu (Červená a Zelená jablíčka) nalezneme v prvním patře. Přesto, že je budova mateřské školy starší, je pěkně zrekonstruovaná. Mateřská škola má bohatou vzdělávací nabídku a spolupracuje s místními spolky.

Prostředí třídy, ve které probíhá výzkum

Třída se nachází v přízemí dvoupatrové budovy. Navštěvují ji nemladších dětí, zpravidla ve věku od dvou do čtyř let. Třída i herna jsou prostorné a díky velkému množství oken dostatečně prosvětlené. Ve třídě se nachází vybavení pro stolování, které je využíváno jak k svačině, obědu tak i k různým hrám dětí. V rohu místnosti je výtvarný koutek. V blízkosti něj se nachází relaxační koutek, kde si děti mohou odpočinout anebo vypůjčit dětské knihy, které jsou jim celodenně k dispozici. Prostor herny je vybaven velkým množstvím hraček a didaktických pomůcek. Podlaha je pokryta kobercem přizpůsobeným pro hraní dětí. V zadní

části herny se nachází klavír. V mateřské škole panuje velmi přívětivá, přátelská a klidná atmosféra. Paní učitelky jsou k dětem trpělivé, přátelské a důsledné.

7.7 Použité metody empirického šetření

Nejdůležitější zvolenou metodou empirického šetření je případová studie, která se skládá z pozorování a narativního rozhovoru s rodiči dětí. Jako komplementární metoda bylo použito dotazníkové šetření pro rodiče i pro učitele.

7.8 Osobní případová studie

Osobní případová studie dopodrobna popisuje konkrétní osobu, v našem případě dítě. Zabývá se minulostí, lidskými vlastnostmi a možnými příčinami, které předcházely určité události. (Hendl, 2005)

V této diplomové práci byly osobní případové studie vypracovány pomocí pozorování a narativního rozhovoru s rodiči dětí.¹ Pozorování bylo prováděno 3x, a to na začátku září, v lednu a květnu a jeho výsledky byly zapisovány do záznamových archů. Výsledek pozorování a narativních rozhovorů byl zaznamenán do případových studií.

7.7.1 Pozorování

Pozorování je složeno ze sledování a rozboru jevů, které je člověk schopen vnímat pomocí svých smyslů. Tato výzkumná metoda je záměrná, předem promyšlená, cílevědomá, účelná, systematická a řízená. Je relevantní, aby výzkumný pracovník v žádném případě nezasahoval do sledované situace, jelikož by se tím mohl dopustit změny určitých vztahů, souvislostí a chování. (Skutil a kol., 2011)

K výzkumnému šetření byly náhodně vybrány čtyři děti, dvě dvouleté a dvě tříleté. 3x ročně docházelo k pozorování průběhu adaptace do mateřské školy, a to v měsíci září (hned po nástupu dětí do mateřské školy), lednu a květnu. Výsledky těchto pozorování byly zaznamenávány do předem připraveného záznamového archu.

¹ Z důvodu zachování anonymity dětí byly jejich osobní údaje pozměněny

7.7.2 Narativní rozhovor

Narativní rozhovor je osobitou formou kvalitativního výzkumného šetření. Spočívá ve vyzvání jedince (v našem případě matky dítěte) k volnému vyprávění skutečného příběhu, životní události, názorů dítěte či zážitků, které se ho týkají. Vyprávění se tvoří z informačních úseků, které na sebe logicky a smysluplně navazují, ať už chronologicky, nebo jiným způsobem, proto má toto sdělení určitou strukturu a konstantnost. (Reichel, 2009)

Nejprve byli rodiče dotázáni, zda souhlasí s pozorováním svých dětí v rámci výzkumného šetření. Po vysloveném souhlasu rodičů jim bylo představeno téma diplomové práce i výzkumné šetření, poté jsme se domluvili na termínech individuálních schůzek, které se všemi rodiči proběhly v měsíci lednu. Rozhovory probíhaly ve třídě mateřské školy po provozu, tak aby rodiče nebyli rušeni. Na individuální schůzky se vždy dostavily pouze matky. Po nastínění tématu práce následovalo vyprávění matky o životě jejího dítěte od početí až doposud, o možnostech ovlivnění jeho adaptačního procesu. Při narativním rozhovoru vznikly poznámky, které byly přepsány do případových studií.

7.7.3 Dotazníkové šetření

Dotazník je jednou z nejčastějších pedagogických výzkumných kvantitativních metod. Jeho cílem je anonymní identifikace dat o respondentovi, jeho hodnotách, postojích a názorech na problém. Je stylizován jako soubor psaných otázek, které mohou být standardizované, nebo otevřené. Díky této metodě je možné získat větší množství dat za poměrně krátkou dobu. (Skutil a kol., 2011)

Pro výzkumné šetření byly zvoleny metody polostrukturovaných dotazníků, kdy většina otázek je uzavřena s výjimkou několika otevřených otázek. Dotazníky byly vytvořeny dva. První pro rodiče, druhý pro učitele. V dotazníku zjišťujeme názor na rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých do mateřské školy z pohledu rodičů i z pohledu učitelů.

8 REALIZACE VÝZKUMU

Výzkumné pozorování čtyř náhodně zvolených dětí probíhalo v Mateřské škole Jablunka od září 2023 do května 2024.

Dotazník byl rodičům rozdán v měsíci říjnu, po uplynutí šestitýdenního adaptačního procesu dětí. Dotazník pro učitele byl rozdán taktéž v měsíci říjnu. Narativní rozhovory s rodiči dětí proběhly v měsíci lednu formou individuálních setkání.

8.1 Případová studie č. 1

Křestní jméno: Zuzana

Věk při nástupu: 2 roky a 4 měsíce

Rodinná anamnéza:

Zuzana vyrůstá v úplné rodině s matkou a otcem, sourozence nemá. Rodina bydlí v rodinném domě na vesnici poblíž mateřské školy. Rodiče spolu žijí více než 5 let, z toho dva roky v manželském svazku, mají spolu krásný vztah, dokáží se na všem dohodnout. Snaží se společně Zuzanu vychovávat co nejvíce demokratickým stylem, ale přiznávají, že jsou někdy až příliš tolerantní. V rodině je dobré klima. Oba rodiče chodí do práce, rodina je finančně dobře zajištěna. V sousedství jejich domu bydlí babička (matka matky), se kterou má Zuzana krásný vztah. Společně tráví hodně času. Poblíž bydlí i teta (sestra matky) se strýcem a bratřenci, se kterými Zuzana tráví čas velmi ráda. Často navštěvují i otcovu část rodiny. Rodiče vedou Zuzanu k samostatnosti v oblékání i stravování, úklidu hraček apod. Jakmile něčemu nerozumí, něco jí nejde, rodiče se snaží jí všechno hezky vysvětlit, snaží se vyvarovat zvýšení hlasu. Rodiče se jí aktivně věnují, tráví společný čas na zahradě čtením knih, hraním her nebo výlety do přírody. Oba rodiče jsou sportovně založeni. Žije s nimi ještě pejsek, německý ovčák, kterého mají na zahradě.

Osobní anamnéza:

Rodiče početí Zuzany plánovali, moc se na ni těšili. Matka měla kvůli své práci rizikové těhotenství a musela zůstat doma. Průběh těhotenství si velmi užívala a neměla žádné obtíže, byla aktivní až do porodu. Zuzana se narodila v termínu přirozenou cestou. Porod byl rychlý, proběhl bez komplikací. Zuzana vážila 2800g a měla 49 cm.

Zuzana je zdravá dívka, nikdy nemívala teploty, virózy ani podobné nemoci. Okolo jednoho roku věku začala chodit, v přibližně stejné době ji matka přestala kojit. Déle jí trvalo, než začala mluvit, ale před nástupem do mateřské školy již mluvila. Přibližně od dvou let po obědě nespává. V jídlu je často vybírává, rodiče ji ale do jídla nenutí, když nechce, sní si jídlo později nebo si dá něco jiného. Na dudlík nebyla moc zvyklá, používala ho minimálně, přestala ho používat sama, ještě než dovršila jeden rok.

Před 3. rokem si začala stěžovat na bolest nožičky (chodidla). Po spoustě vyšetření, které musela absolvovat, lékaři Zuzaně potvrdili onemocnění osteogenesis imperfekta, což zapříčiňuje nedorůstání kostí v chodidle. V prosinci Zuzana nosila sádku, poté chodila na různé rehabilitace. Nyní jsou rodiče nuceni přizpůsobovat trávení volného času Zuzaně kvůli její nemoci, aby nožičku nepřetěžovala. Přesto ráda chodí na krátké procházky, jezdí na kole a miluje plavání v bazénu.

Zuzana je občas emočně labilní, dokáže jí vykolejit úplně maličkosti. Dříve mívala často až hysterické záchvaty pláče, postupem času se rodičům zdá, že se to lepší. Je milá, hodná dívka, ale občas je hodně tvrdohlavá a rozkazovačná.

Školní anamnéza:

Zuzana se na prostředí mateřské školy adaptovala hůře a trvalo jí to delší dobu. Při příchodu do mateřské školy hodně poplakávala. Od prvního dne v MŠ spávala, ale i na postýlce plakala. V listopadu si zvykla a od té doby chodí bez pláče. Pohybově je zdatná, dovednosti odpovídají věku.

Rozumové dovednosti jsou na její věk vyzrálé, sama dokáže napočítat do desíti, barvy pozná aktivně i pasivně. Do aktivit připravených učitelkou se aktivně zapojuje. Ráda maluje, tvoří, vyrábí, má bohatou fantazii. Lateralitu má již v tomto věku vyhraněnou, je pravák. Úchop tužky má špatný. Při sebeobslužných činnostech potřebuje pomoc, na toaletu si zajde sama. Vypadá to, že Zuzana bude vůdce rodiny, často musí být „po jejím“. Například když pro ni do mateřské školy přišel otec, aby ji vyzvedl, Zuzana chtěla jít domů s matkou, začala plakat a křičet a otce poslala domů.

Pozorování:

Zuzana měla s nástupem do mateřské školy menší obtíže. Zpočátku plakávala, jelikož nebyla na odloučení od rodičů připravená. Protože je Zuzana jedináček, rodiče jí věnují veškerou svou pozornost. Právě proto při nástupu do mateřské školy lehce narazila, jelikož paní

učitelka najednou byla v mateřské škole nejen pro ni, ale i pro další vrstevníky. Z počátku se Zuzana upoutala na paní učitelku a chtěla být neustále s ní. Paní učitelka prokázala svou odbornost a dokázala Zuzančin adaptační proces ulehčit. Zapojovala ji do kolektivu dětí, komunikovala s ní a Zuzana si paní učitelku velmi oblíbila. Postupně se ztotožnila s režimem ve třídě a plně se adaptovala.

Ze záznamových archů vyplývá, že při nástupu do mateřské školy byly její komunikační dovednosti vzhledem k jejímu věku na velmi dobré úrovni. Základy sebeobsluhy měla z domova, ale bylo potřeba je ještě zlepšit. Neuměla se sama obout ani obléct. V lednu již byl progres v sebeobsluze velmi viditelný, dokázala se sama obléct do pyžama, udělala pokrok v oblékání, vysvlékání i obouvání. V květnu již zvládala veškerou samoobsluhu sama. Při nástupu do mateřské školy měla problém s odloučením od rodičů, plakávala. Již v lednu byly tyto problémy zmizely. V září byla velmi hravá, nerespektovala pravidla třídy. Po novém roce se objevil velký pokrok i v této oblasti, začala respektovat pravidla třídy, chodila do mateřské školy ráda, dokonce si našla mezi dětmi kamarády. S postupem času navíc téměř vymizely její záchvaty vzteku, které mívala kvůli maličkostem, např. že si namočila tričko nebo si chtěla převléct ponožky, ale ve skříňce náhradní neměla.

Shrnutí:

Zuzana byla na mateřskou školu rodiči připravována, přesto se u ní objevily adaptační obtíže. Potřebovala ve spoustě věcech čas, proto mohl být její nízký věk jedním z faktorů, který nepříznivě její adaptaci ovlivnil. Dalším faktorem, který mohl nepříznivě ovlivnit její adaptaci, byl fakt, že je Zuzana jedináček a je tak od rodičů zvyklá na neustálou pozornost. Díky dobré spolupráci s rodiči se nakonec docílilo, že Zuzana mateřskou školu navštěvuje ráda, je velmi šikovná a podařilo se eliminovat její nevhodné chování.

8.2 Případová studie č. 2

Křestní jméno: Martin

Věk při nástupu: 2 roky a 3 měsíce

Rodinná anamnéza:

Martin žije v úplné rodině s matkou, otcem a starším bratrem Janem, který má 10 let. Oba sourozenci si spolu rozumí, mají se rádi. Žijí spolu v rodinném domě. Spolu s nimi bydlí

pes Azor. Rodiče jsou spolu 13 let, z toho 9 let manželé, na výchově většinou shodují. Preferují demokratický styl výchovy, přestože je otec občas na děti přísnější než matka. Martin je vedený k uklízení si po sobě, k samostatnosti (v oblékání, ve stravování). Martinův otec pracuje ve stavební firmě a matka pracuje jako sekretářka v kanceláři, dále si dodělává vysokoškolské studium. Otec rád jezdí na motorce a vede k tomu i své dva syny. Martin se rád stýká se svou babičkou a dědou, kteří bydlí v nedalekém městě, přesto společně tráví poměrně hodně času. Oba rodiče se Martinovi snaží plně věnovat. Matka často tráví pátek a sobotu ve škole kvůli svému studiu. Rodina tráví společný čas obvykle na zahradě u domu, nebo na motorkářské trati nebo závodech. Martin není zvyklý trávit dlouhý čas odloučeně od svých rodičů.

Osobní anamnéza:

Martínka si rodiče moc přáli, přesto se matce dlouhé roky nepodařilo otěhotnět. Nakonec se to povedlo a matka si celé těhotenství moc užívala. Zpočátku ji bývalo špatně od žaludku, ale byly to jen obyčejné těhotenské nevolnosti. Ve třetím měsíci ji to přešlo a až do porodu ji nic netrápilo. Matka jeden dem přenášela. Porod byl dlouhý, ale bez komplikací, jen se Martinovi nechtělo na svět. Vážil 3200g a měřil 50 cm. První Martínkovy roky probíhaly naprosto bez problému. Než nastoupil do mateřské školy, prodělal běžná onemocnění jako rýmu, kašel, párkrát měl teploty. Martin byl kojený přibližně do jednoho roku. Dudlík používal téměř do roku a půl. Martin pravidelně spinká, po obědě usne. V jídle je vybíravější než jeho bratr. Rodiče ho do jídla nenutí, když nechce, může si to sníst později.

Martin začal chodit až po prvním roce. S řečí si dával taky načas, rozmluvil se až někdy kolem druhého roku, před nástupem do mateřské školy. Je to hodný, ale citlivý kluk.

Školní anamnéza:

S nástupem do mateřské školy měl Martin velký problém, zvykal si velmi těžko. Trvalo mu delší dobu, než se na režim a prostředí mateřské školy zadaptoval. Ráno při loučení s rodiči plakal a plakával i poté ve třídě. Jeho pláč se měnil v amok, kdy na všechny včetně pedagogů zvyšoval hlas, někdy až křičel. Rodiče s ním často trávili až půl hodiny loučením v šatně, a přesto i tak při předání paní učitelce plakal. Takhle to trvalo zhruba měsíc. Po měsíci takto se opakujícím loučením se rodiče rozhodli, že to budou dělat jinak. Od té doby se s Martínkem rozloučili a předali ho paní učitelce a odešli. Martin sice chvíli plakal, ale trvalo to rozhodně kratší dobu než předchozí měsíc. Do mateřské školy si vždy nosil svého plyšového kamaráda, se kterým i spával. Těžko si hledal nové kamarády, většinou si hrál jen s jedním chlapčkem,

se kterým se znal ze hřiště, nebo s paní učitelkou. Často chodil za paní učitelkou a nechtěl se od ní oddálit. Hodně je fixovaný na své rodiče. Během školního roku býval často nemocný (kašel, rýma), a proto nechodil do mateřské školy.

Do pohybových činností v mateřské škole se zapojuje velmi zřídka, spíše pozoruje děti při hře z lavičky. Rozumové schopnosti odpovídají jeho věku. Základní barvy pozná pasivně, aktivně ne. Na pokyny paní učitelky reaguje aktivně, rozumí jim. Do výtvarných ani pohybových činností se příliš zapojovat nechce. Nemá o činnosti zájem. Lateralitu má již vyhraněnou, je pravák. Má špatný úchop tužky. Při kreslení na tužku velmi tlačí, tudíž ho po chvíli bolí ruka, nedokáže ji uvolnit. V sebeobslužných činnostech je slabší, potřebuje větší pomoc. Sám se neobleče, nevysvléče ani si neobuje papuče. Martin již od prvních dnů v mateřské škole spával. Při odpoledním odpočinku zprvu také poplakával, časem se to zlepšilo. Vždy ale usnul, byl zvyklý po obědě spávat. Martin byl hodně fixovaný na svého kamaráda Tomáše. Jakmile Tomáš nebyl ve školce, Martin den v mateřské škole snášel hůř.

Pozorování:

Při nástupu do mateřské školy měl Martin velký problém s adaptací na mateřskou školu. Až téměř do prosince každé ráno plakával při loučení s rodiči. Zpočátku trávili rodiče loučením až půl hodiny, což stejně nemělo žádný výsledek, jelikož když měl jít Martin do třídy za vrstevníky, stejně plakal. Poté se rodiče rozhodli loučení urychlit, což Martinovi prospělo. Martin trávil od prvních dní v mateřské škole celé dny, často opravdu už od půl osmé do půl čtvrté. Což vzhledem k tomu, že nebyl na odloučení zvyklý, nebylo asi příliš vhodné. Oba rodiče ale pracovali, a tak neměli jinou možnost. Přesto, že Martinovi trvalo si na mateřskou školu zvyknout, v měsíci lednu se již adaptoval a přestal plakat. Do mateřské školy se začal těšit, vždy vyprávěl paní učitelce zážitky z domova.

Ze záznamových archů vyplývá, že v měsíci září byl Martin velmi slabý v sebeobslužných činnostech. Měl problém si poznat své oblečení, sám se vysvléct, obléct i si obout papuče. Do rozhovorů se příliš nezapojoval, nedokázal spolupracovat ve skupině. Nezvládal odloučení od rodičů, nebyl na to zvyklý. Zpočátku ani nerespektoval pravidla ve třídě. Byl spíše pozorovatelem, nezapojoval se do činností, ani při motivaci paní učitelkou. V lednu byl vidět velký pokrok. Martin přestal při loučení s rodiči plakat. Zvykl si i na pravidla ve třídě, které začal respektovat. V mateřské škole si našel kamarády, stále se ale ve většině bavil jen s Tomášem. Pokud Tomáš nebyl v MŠ, Martin nevěděl, co má dělat, s čím si má hrát, a tak často ke své hře využíval paní učitelku. Pokrok udělal i v komunikaci, začal se zapojovat

do skupinových činností. Největší pokrok byl zpozorován při výtvarných a pohybových činnostech, do kterých se začal zapojovat. Tvořit chtěl často sám, nemusela jej paní učitelka ani volat. V sebeobslužných činnostech začal být také samostatnější, ale papuče si sám stále neobul. Od ledna do května nebyl vidět tak rapidní pokrok jako od září do ledna. V květnu se Martin stále neuměl sám obout ani obléct. V sebeobslužných činnostech byl stále slabý, potřeboval dopomocť.

Shrnutí:

Na dlouhý adaptační proces do mateřské školy mohlo mít vliv i to, že Martin nebyl zvyklý trávit mnoho času odloučeně od svých rodičů. V sebeobslužných činnostech byl velmi slabý, ani v květnu se stále sám neuměl obléct ani obout. Mnoho faktorů mohlo ovlivnit jeho náročnější proces adaptace na mateřskou školu, roli mohl sehrát i jeho nízký věk. Ovšem díky dobré spolupráci se nakonec podařilo tuto adaptaci na mateřskou školu zvládnout, přestože trvala delší dobu.

8.3 Případová studie č. 3

Křestní jméno: Leona

Věk při nástupu: 3 roky a 4 měsíce

Rodinná anamnéza:

Leona žije v úplné rodině, vyrůstá s matkou a otcem v rodinném domě v klidné části obce. Sourozence nemá, je jedináček. Spolu s nimi žije v domě pes Teddy a kočka Líza. Rodiče spolu žijí 8 let, z toho 6 let jako manželé. Matka s otcem mají klidný a vyrovnaný vztah. Při nástupu Leony do mateřské školy začala matka pracovat jako operátorka ve výrobě, otec je vojákem z povolání. Kvůli pracovním povinnostem je otec často mimo domov, tudíž většina výchovy zůstává na matce. Jelikož rodina bydlí v blízké vzdálenosti obou prarodičů, pomáhají s výchovou Leony i oni. Leona má se svými prarodiči krásný vztah, ráda s nimi tráví čas. Častěji bývá s rodiči matky. Při výchově je otec důslednější než matka. Matka je k Leoně někdy až příliš tolerantní a dovolí jí víc, než je zdrávo. Společný čas tráví rodina procházkami anebo hraním na zahradě, často jezdí na výlety (např. do ZOO).

Osobní anamnéza:

Těhotenství bylo plánované, rodiče se na miminko moc těšili. Matce se podařilo otěhotnět téměř hned. Probíhalo bez jakýchkoliv zdravotních problémů, matka si těhotenství užívala. V průběhu byla aktivní, chodila na procházky a starala se o zahradu a domácí práce. Přenášela 10 dní, muselo dojít k vyvolání porodu. Porod byl poměrně rychlý a bez vážných komplikací. Leona přišla na svět nad ránem a ona i matka byly v pořádku. Leona vážila 3650g a měřila 51 cm. Měla novorozeneckou žloutenku, která však netrvala dlouho. Mléko přijímala bez problémů, takže růst a nabírání hmotností probíhalo tak, jak mělo. V porodnici společně strávily 3 dny.

Před prvním rokem dostala Leona streptokoka, měla vysoké horečky doprovázené zvracením a byla převezena sanitkou do nemocnice, kde strávila pod lékařským dohledem týden na dětském oddělení. Hospitalizovaná byla spolu s matkou a průběh hospitalizace snášela dobře. Jinak byla zdravé dítě a netrpěla na žádné vážné nemoci. Při usínání a spaní pohybovala ručičkami, a tím docházelo k probouzení, jinak se spánkem problém neměla. Spávala i po obědě a v noci se probouzela maximálně jednou. S jídlem problém nikdy neměla. Jedla vždy hezky a téměř všechno. Kojena byla do osmého měsíce.

Chodit začala na přelomu devátého a desátého měsíce. Ještě před prvním rokem řekla své první slovo: „Mama“. Vývoj řeči byl poměrně rychlý, Leona byla učenlivá a stále po rodičích opakovala slova. Před nástupem do mateřské školy mluvila již ve větách. Pleny nosila do čtrnáctého měsíce a zhruba za měsíc nebyl potřeba ani dudlík, kromě spánku, při něm ho někdy vyžadovala. Co se týká pohyblivosti dítěte, byla velmi aktivní a emocionálně vyrovnaná. S otcem často trávila čas v přírodě, na zahradě nebo se zvířaty. Vybudovala si tak lásku ke zvířatům, kterou má dodnes. Je velmi zvědavá, ráda pozoruje krásy přírody.

Školní anamnéza:

Adaptační proces na mateřskou školu byl u Leony poměrně rychlý, přesto že při nástupu do mateřské školy plakala. Problém ji dělalo ranní loučení s rodiči a přechodové činnosti. Trvalo to ale pouze čtyři dny. Pak si Leona na režim mateřské školy i její prostředí zvykla. Chodí do mateřské školy ráda. Rodiče Leonu často připravovali na nástup do mateřské školy např. návštěvami u rodiny a u známých, kde se stýkala s vrstevníky. S otcem jezdila pravidelně od jednoho roku na apaluchu, tudíž na odloučení od matky byla zvyklá.

Leona je velmi přátelská a upovídaná, proto si hned našla kamarády. Od prvního dne v MŠ spává, nosí si svého plyšáka – usínáčka. Kontakt s vrstevníky vyhledává, ale dokáže si zahrát i sama. Je zvědavá, trpělivá, u činností vydrží až do konce. Velmi ráda tvoří, něco vyrábí. Občas bývá nemocná, mívá běžné nachlazení, rýmu. Na svůj věk je Leona velmi rozumná a chytrá. Poznává základní barvy aktivně i pasivně, umí napočítat do desíti i vyjmenovat dny v týdnu. Mluví ve větách, má velmi dobrou slovní zásobu.

V sebeobslužných činnostech potřebovala v září dopomoc, v lednu již vše zvládala téměř sama nebo s malou dopomocí. Pohybové dovednosti odpovídají věku dítěte. Ráda se zapojuje do pohybových her, umí prohrávat. Má ráda kolektiv, umí pracovat s dětmi ve skupině, pomáhat si, rozdělit se. Leona je velmi komunikativní a nebojí se požádat o pomoc ani pomoc někomu nabídnout.

Pozorování:

Leona si na prostředí mateřské školy zvykla rychle. Adaptace proběhla téměř bez problémů. V prvních dnech Leona trošku plakala, ale další dny probíhaly již bez problémů. Do mateřské školy se těší, má v ní spoustu kamarádů i své oblíbené paní učitelky. Poměrně rychlý adaptační proces mohlo ovlivnit i to, jakou má Leona povahu. Je velmi společenská a vyhledává kontakt s vrstevníky. Před nástupem si rodiče s Leonou o mateřské škole povídali. Leona byla zvyklá na odloučení od rodičů. Dalším faktorem, který mohl adaptaci ovlivnit, byl věk Leonky, jelikož při nástupu měla více než tři roky.

Ze záznamových archů vyplývá, že Leona od září udělala obrovský pokrok nejen v sebeobsluze. Zpočátku se neuměla sama vysvléct ani obléct, jelikož byla zvyklá, že ji matka vždy pomůže. Protože je velmi učenlivá, velmi rychle se to naučila a v měsíci lednu již vše zvládala téměř bez dopomoci dospělého. Komunikační dovednosti měla Leona velmi dobře vyvinuté již v září, v lednu dosahovaly výborné úrovně. Plynule mluvila, dorozuměla se, nebála se požádat o pomoc. Od prvních dní znala jména svých kamarádů i paní učitelek, spolupracovala s dětmi ve skupině. Plakala pouze čtyři dny, poté se do mateřské školy velmi těšila, každý den chodila s úsměvem a doma rodičů vyprávěla, co všechno v MŠ zažila. Z hodnocení procesu adaptace vyplývá, že již v lednu dosahovaly téměř všechny zkoumané dovednosti nejvyššího stupně hodnocení.

Shrnutí:

Přestože Leona první čtyři dny byla plačtivá, na mateřskou školu si zvykla velmi rychle, chodí do ní ráda. Rodiči byla na mateřskou školu připravována, na odloučení od rodičů byla zvyklá. Mnoho faktorů mohlo její rychlou adaptaci na mateřskou školu ovlivnit. Jedním z nich je právě Leonina povaha. Je velmi komunikativní a přátelská. Vyhledává kontakt s vrstevníky, nemá problém oslovit i cizí dítě ke hře. Velmi rychle se skamarádí. Dále mohl hrát roli její věk, jelikož při nástupu do mateřské školy měla tři roky a čtyři měsíce. V září příliš neovládala sebeobsluhu, spíše ale byla pohodlná, jelikož to za ni vždy udělala matka. O pár měsíců později zvládala veškeré činnosti týkající se sebeobsluhy sama.

8.4 Případová studie č. 4

Křestní jméno: Matyáš

Věk: 3 roky a 1 měsíc

Rodinná anamnéza:

Matyáš vyrůstá v úplné rodině s matkou a otcem, sourozence nemá. Rodina bydlí v rodinném domě na vesnici. Spolu s nimi v domě žije i kočka Lady. Rodiče spolu žijí více než 10 let, z toho 6 let v manželském svazku, rozumí si spolu, nikdy se nehádají. Snaží se být dobrými rodiči, avšak občas je matka tolerantnější než otec. Oba rodiče chodí do práce, otec pracuje jako mechanik stavebních strojů a matka učí v mateřské škole. Ve stejné vesnici bydlí i otcova rodina, matka a otec, Matyášova babička a dědeček. Oba prarodiče mají s Matyášem moc hezký vztah, rád je vidá a tráví s nimi volný čas. S babičkou jezdí často na výlety vlakem. S dědečkem se setkává především v domě, kde žije s matkou a otcem, dům prochází rekonstrukcí a dědeček často s úpravami rodičům pomáhá. Matyáš se snaží být samostatný, sebeobsluhu a oblékání zvládá bez potíží, umí si krásně uklízet svůj pokojíček a ví, že každá hračka, má své místo. Slabou stránku vidí rodiče u Matyáše v tom, že se mu občas nedaří zvládat situace, když se mu něco nepovede, následuje pláč, např. když prohraje hru. Neustále se o těchto situacích s Matyášem baví, vysvětlují mu a věří, že se jednou jeho pláč změní v pochopení situace a radosti ze zábavy. Jako rodina spolu tráví hodně času, o víkendech jezdí na výlety, navštěvují kino, jezdí na krytý bazén. Jelikož má Matyáš rád běh a sport, účastní se pohybových aktivit. Navštěvuje jednou týdně Sokol. V zimě navštěvoval

školu bruslení. Ve volném čase velmi rád jezdí na kole. Již dvakrát byli společně jako rodina u moře v Řecku, kde se Matyášovi velmi líbilo. Jelikož miluje letadlo, podařilo se rodičům zařídit, aby se po přistání podíval i do kokpitu letadla.

Osobní anamnéza:

Těhotenství bylo plánované a přišlo několik měsíců po svatbě. Oba rodiče se na miminko moc těšili. Matce nebylo zpočátku úplně dobře, a tak pár týdnů od zjištění těhotenství odešla do pracovní neschopnosti. Avšak od poloviny druhého trimestru už jí bylo lépe. Byly dny, kdy ji trápil nízký tlak, a tak nakonec zůstala doma po celou dobu těhotenství. Ve dnech, kdy se cítila dobře, připravovala pokojíček pro miminko a velmi se těšila na den, kdy se rozhodne přijít jejich miminko na svět. Matyáš se narodil ve 39. týdnu těhotenství přirozenou cestou. Porod trval téměř 12 hodin, proběhl bez komplikací. Po porodu ale přestal Matyáš dýchat a museli mu pomoci kyslíkem. Vážil 3500g a měřil 50 cm.

Matyášův psychomotorický vývoj probíhal správně. Jako malé miminko nikdy nepřijal dudlík, byl plně kojený a na váze přibíral přesně, jak měl, někdy i více. Na oslavách prvního roku již krásně chodil a zanedlouho začal mluvit. Do tří let věku byl téměř zdravý chlapec, který prodělal maximálně rýmu. S nástupem do MŠ se zdravotní stav měnil a chlapec se potýkal se zdravotními obtížemi. Byla mu zjištěna alergie na roztoče, prach, pyly a diagnostikovaná zvětšená nosní mandle. Dodnes se léčí autovakcínou, matka se operativnímu odstranění vyhýbá. I přes všechny tyto zdravotní neduhy je Matyáš šťastné dítě, má velmi rád ovoce a zeleninu, kterou je schopný vyměnit klidně za čokoládu. Postupem času přestal odpolední spánek vyhledávat a vždy je velmi rád, když si místo spaní může pustit pohádku v televizi.

Do MŠ chodí Matyáš velmi rád, má tam své kamarády, na které se každý den velmi těší, a skvělé paní učitelky, které pro děti připravují bohatý program. Téměř denně doma vypráví o tom, co se ten den v MŠ naučil, co dělali a s kým šel na procházku. Je kamarádký a nemá problém s půjčením hraček ostatním kamarádům. Je hodně citlivý, často pláče a těžce zvládá loučení. Má velmi kladný vztah ke svému synovci Jakobovi, který žije ve městě blízko jeho vesnice a občas za Matyášem jezdí. To mu vždy udělá radost a s Jakobem zažívají plno legrace.

Školní anamnéza:

Na prostředí mateřské školy se Matyáš adaptoval velmi rychle a bez obtíží. S otcem, který jej většinou ráno vodí, má dohodnutý rituál, každý den si mávají z okna. Na mateřskou školu

rodiče chlapce dlouhodobě připravovali povídáním o tom, jak to v mateřské škole chodí, co tam všechno je, s čím si může hrát. Často se stýkával s vrstevníky. Na odloučení od rodičů je zvyklý, spává u babičky, tety. Do mateřské školy si nosí svou plyšovou hračku medvídka, který se jmenuje Medvík. Matyáš bývá často nemocný, proto má vyšší absenci. Je na svůj věk velmi chytrý chlapec. Mluví hezky ve větách. Poznává základní barvy aktivně i pasivně, napočítá do pěti. Umí správně vytleskat slabiky slov. Jednodušší skládanku zvládne poskládat sám. V mateřské škole po obědě bez problému spává.

V sebeobslužných činnostech je téměř samostatný, potřebuje dopomoci pouze se zapnutím zipu. Pohybové dovednosti odpovídají věku dítěte, pohyb má rád, vyhledává jej. Často mluví hodně nahlas. Rád si hraje s autíčky, letadly nebo staví různé stavebnice. Matyáš bývá plačtivý, pokud prohraje nějakou hru. Např. když vypadne ze hry při pohybové hře, dá se do pláče, ale přitom ví, že je to pouze hra a že se nic vážného nestalo, a že proto nemusí plakat. Při téhle situaci bojuje vnitřně sám se svými pocity. Jinak je to veselý chlapec, který chodí rád do mateřské školy. V kolektivu třídy je velmi oblíbený. Mají ho rády i děvčata.

Pozorování:

Matyáš neměl s adaptací na prostředí mateřské školy sebemenší problém. Odloučení od rodičů zvládá bez komplikací. Každé ráno chodí s úsměvem do mateřské školy a těší se na kamarády i paní učitelky. Adaptační proces mu mohl ulehčit přístup rodičů, kteří Matyáše na nástup do mateřské školy dlouhodobě připravovali. Matyáš na svůj věk krásně ovládá sebeobsluhu, což mohlo být dalším faktorem usnadnění adaptace. S režimem mateřské školy se seznámil poměrně rychle, nemá problém respektovat pravidla. Je potřeba ho na změny připravit, je citlivější povahy a změny ho mohou „vykolejit“. Avšak pokud je dobře a dopředu připravený, změnu zvládne bez problému.

Ze záznamových archů vyplývá, že již při prvním pozorování dosahoval vysokého stupně hodnocení. V sebeobsluze je téměř samostatný, potřebuje jen malou pomoc, např. se zipem. Komunikační schopnosti má na velmi dobré úrovni, jeho slovní zásoba je značně bohatá. Nebojí se komunikovat s vrstevníky, ani s pedagogy či nepedagogickými zaměstnanci školy. V lednu jeho hodnocení dosahovalo nejvyššího stupně ve všech pozorovaných činnostech, kromě emoční vyzrálosti. Ta byla posouzena stupněm nižším, právě kvůli jeho postavení k prohrané hře. V květnu lze vidět i v tomhle směru obrovský pokrok. Matyáš zvládá prohrané hry a situace neúspěchu mnohem lépe, než tomu bylo v září.

Shrnutí:

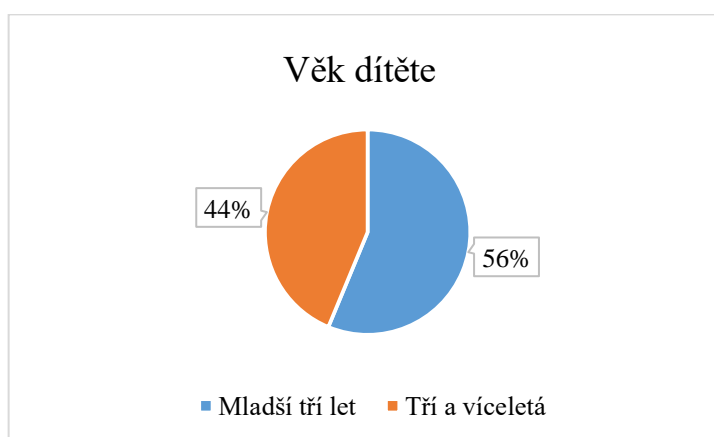
Matyáš byl rodiči na mateřskou školu dlouhodobě připravován. Byl zvyklý na odloučení od nich po určitou část dne i přes noc. Může být více faktorů, které ovlivnily jeho hladký průběh adaptace na mateřskou školu. Jedním z faktorů mohl být i jeho věk. Matyáš neměl se začleněním do kolektivu ani s adaptací na mateřskou školu žádný problém. I přes svou častou nemocnost zvládl adaptační proces velmi rychle a téměř od prvního dne se do mateřské školy těšil. Každý den po příchodu domů rodičům s radostí vypráví, co v mateřské škole zažil.

8.5 Dotazníkové šetření rodičů

Do dotazníkového šetření se zapojili rodiče, jejichž děti v letošním školním roce nastoupily do mateřské školy. Dotazníky jim byly rozdány po uplynutí šestitýdenního adaptačního období. Vyplněný dotazník odevzdalo 16 respondentů – rodičů.

Větší polovina dětí byla při nástupu do vzdělávacího zařízení mladší než tříletá (graf č. 1).

Položka č. 1: Vaše dítě bylo v době nástupu do MŠ:

Graf č. 1

Na otázku, zda se dítě těšilo do mateřské školy, odpovědělo 12 rodičů ano (graf č. 2). Čtyři rodiče odpověděli, že se dítě do mateřské školy netěšilo.

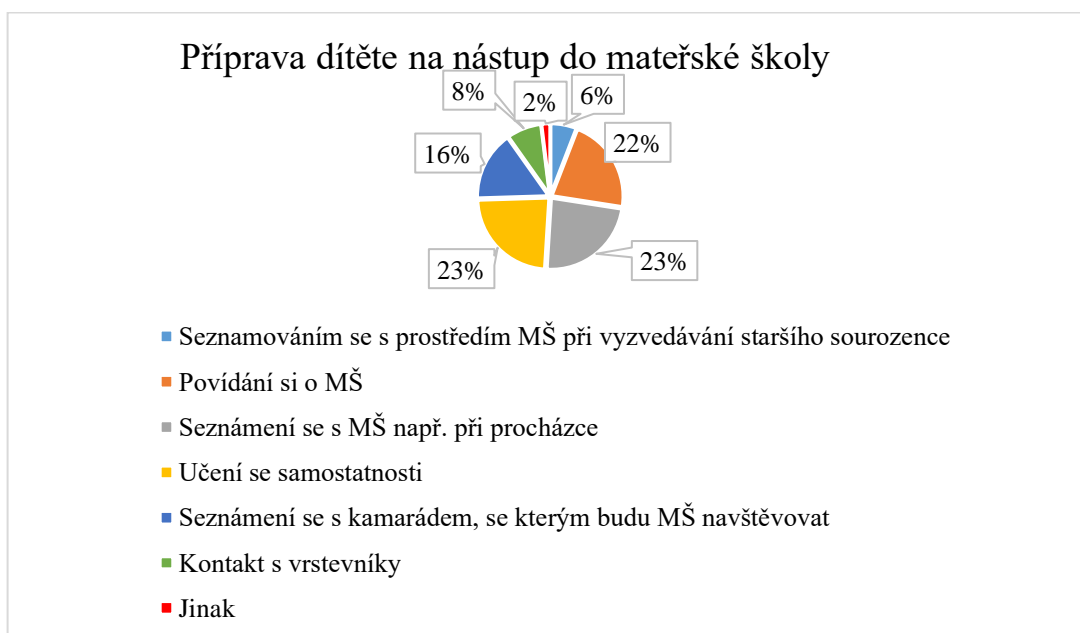
Položka č. 2: Těšilo se Vaše dítě do mateřské školy?

Graf č. 2

O tom, že rodiče připravovali své děti na nástup do mateřské školy, svědčí fakt, že všech 16 respondentů na tuhle otázku odpovědělo ano. Nejvíce rodičů děti připravovalo na nástup do mateřské školy seznámením se s mateřskou školou např. při procházce či učením se samostatnosti. Naopak nejméně rodičů děti připravovalo společným kontaktem s vrstevníky nebo také seznamováním se s prostředím MŠ při vyzvedávání staršího sourozence. Pouze jeden respondent odpověděl, že dítě připravoval na nástup do mateřské školy jinak, a to častou návštěvou mateřské školy před nástupem do MŠ, jelikož se jednalo o zaměstnance mateřské školy. Níže (graf č. 3) se podíváme, jakými dalšími způsoby rodiče děti na nástup do mateřské školy připravovali.

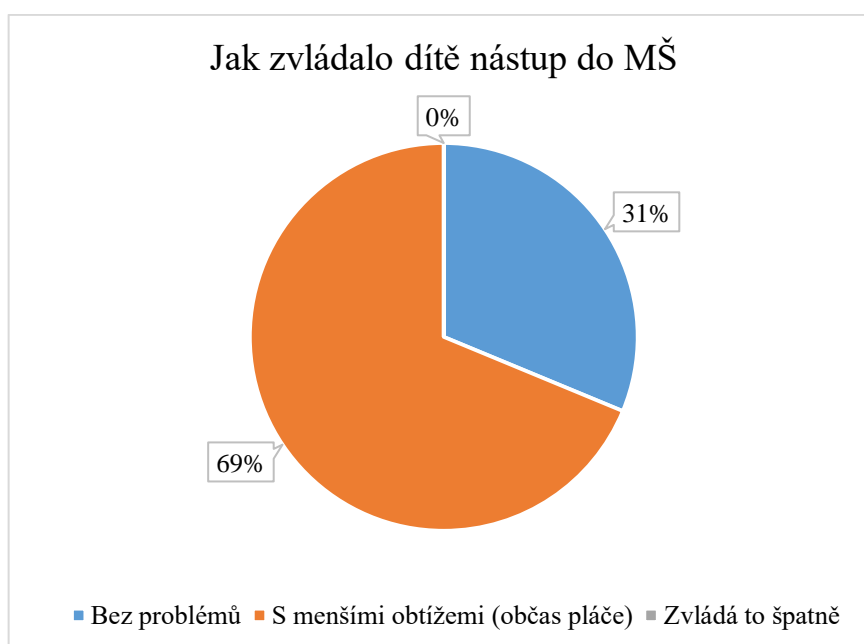
Položka č. 3: Přípravovali jste Vaše dítě na nástup do mateřské školy? Pokud ano, jak?

Graf č. 3

Na otázku, jak podle rodičů dítě nástup do mateřské školy zvládlo, odpověděla většina respondentů, že nástup dítě zvládlo s menšími obtížemi (viz graf č. 4). Žádný z respondentů nevedl, že by dítě nástup zvládalo špatně. Dokonce pět dětí zvládlo nástup bez problémů.

Položka č. 4: Jak Vaše dítě podle Vás zvládlo nástup do mateřské školy?

Graf č. 4

Pouze čtvrtina respondentů uvedla v další otázce (viz graf č. 5), že děti při jejich odchodu plakaly. Většina z nich dokonce uvedla, že pláč trval pouze první dny, měsíce.

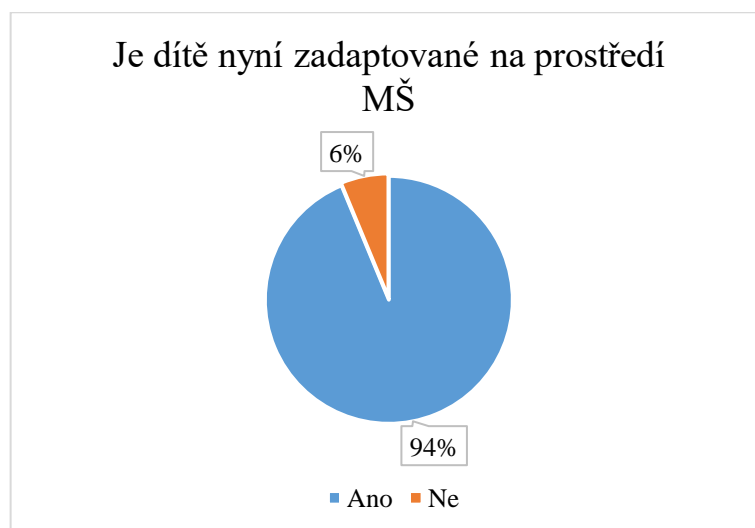
Položka č. 5: Plakalo/pláče dítě při Vašem odchodu z mateřské školy?

Graf č. 5

Zda je nyní dítě v mateřské škole zadapované, odpověděla drtivá většina rodičů ano. Pouze jeden rodič odpověděl, že dítě zatím adaptované není. V následující otázce, která byla určená pouze respondentům s odpovědí ne, uvedl, že dítě nechce chodit do mateřské školy a při loučení s rodiči pláče (graf č. 6).

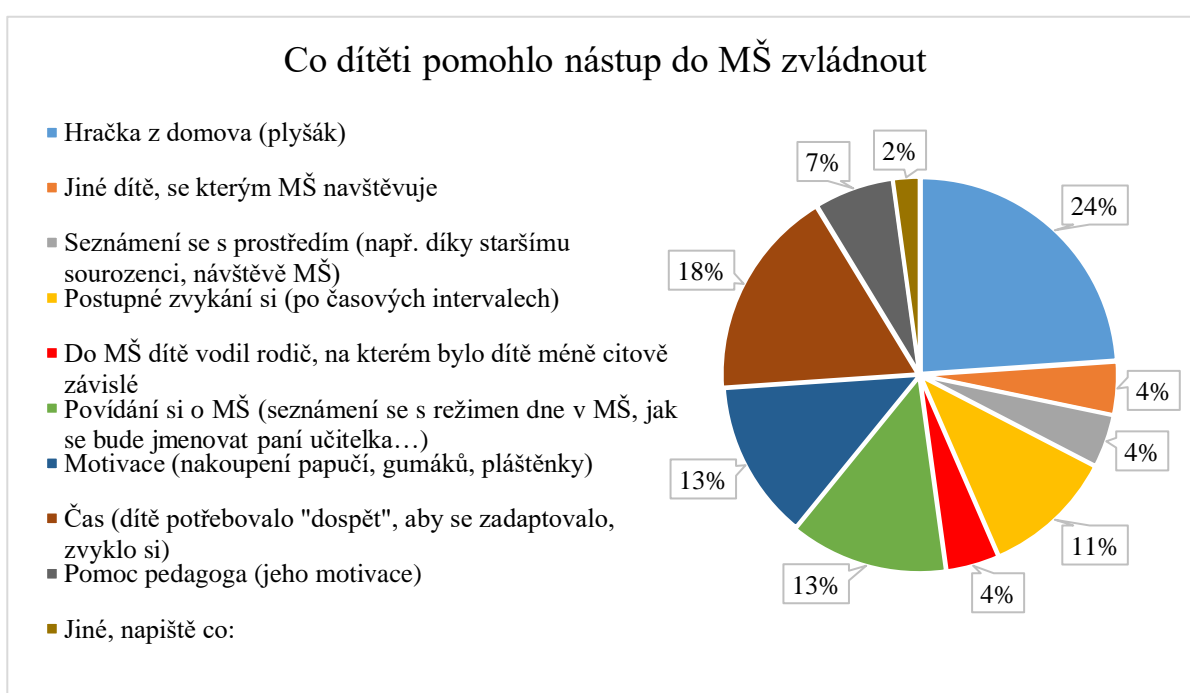
Položka č. 6: Myslíte si, že je Vaše dítě nyní zadapované na prostředí mateřské školy, denní režim, kamarády a pedagogy?

Graf č. 6

Další zajímavá otázka, jež byla respondentům položena, odpovídá na fakt, který ulehčil dětem nástup do mateřské školy. Dle rodičů dětem nejvíce pomohla hračka z domova (plyšová). Každý druhý rodič uvedl, že dítě potřebovalo čas, aby si zvyklo, zadaptovalo se. Další častou odpovědí, kterou rodiče uváděli, bylo povídání si s dětmi o mateřské škole (např. jak se jmenuje paní učitelka, co se v mateřské škole dělá apod.), či motivace (např. nakoupení papučí, gumáků apod.). Jeden z respondentů uvedl, že je zaměstnancem dané mateřské školy, do které dítě nastoupilo, a to vnímá jako situaci, která jeho dítěti ulehčila adaptaci do mateřské školy (graf č. 7).

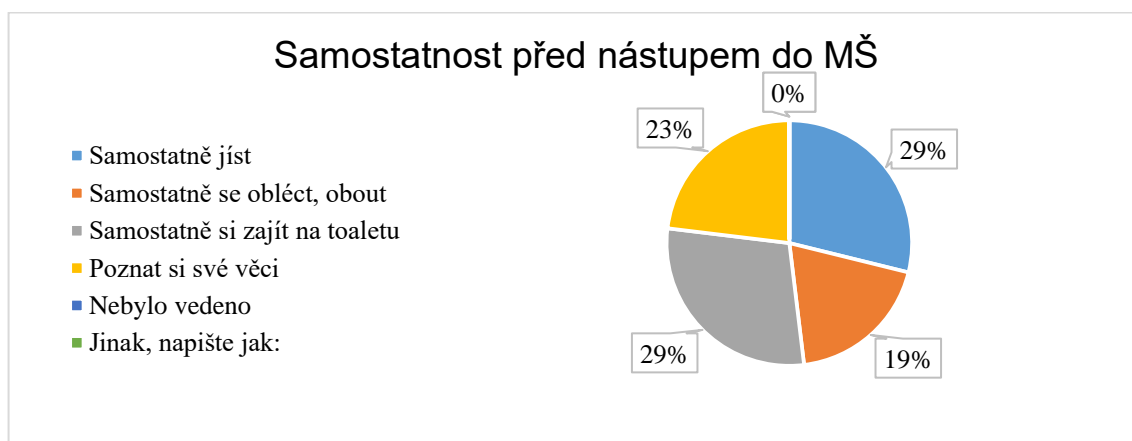
Položka č. 7: Co podle Vás pomohlo dítěti nástup do mateřské školy zvládnout?

Graf č. 7

Jakým způsobem byly děti před nástupem do mateřské školy vedeny k samostatnosti, vyplývá z grafu č. 8. Téměř většina rodičů vedla děti k samostatnosti při jídle a chození na toaletu. Dále většina rodičů učila své děti poznat si své věci či samostatnosti při oblékání a obouvání. Každý z respondentů dítě nějakým způsobem vedl k samostatnosti, tudíž nikdo neuvěděl, že by dítě nebylo k samostatnosti vedeno.

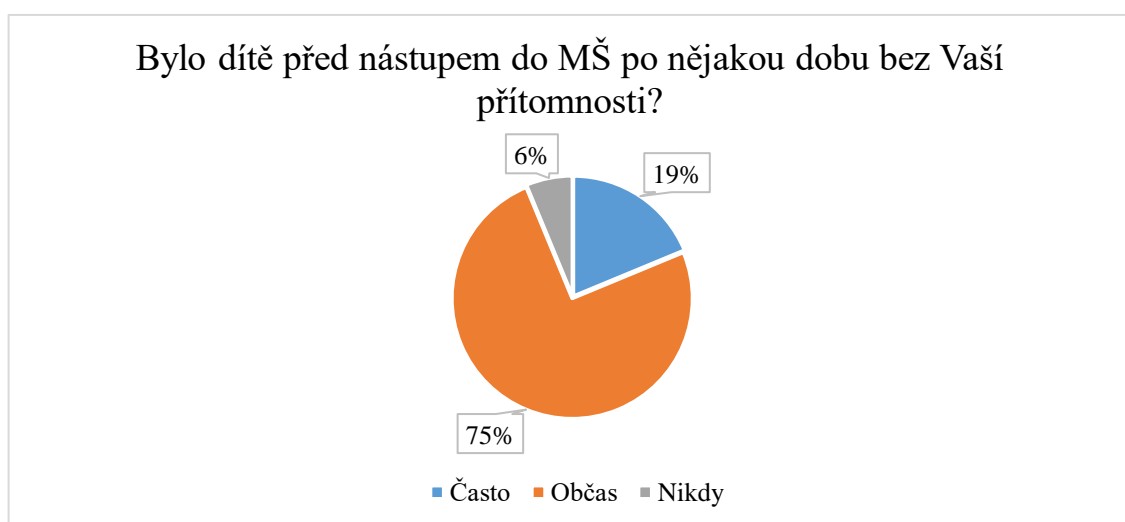
Položka č. 8: Bylo Vaše dítě před nástupem do mateřské školy vedeno k samostatnosti?

Graf č. 8

Zda bylo dítě před nástupem do mateřské školy po nějakou dobu bez svých rodičů, např. při návštěvě u babičky, tety, známých apod., je jedním z podnětů působících na vliv průběhu odloučení dětí od rodičů v adaptačním procesu. Až 75 % rodičů odpovědělo, že jejich dítě bylo občas bez jejich přítomnosti. Pouze jeden respondent uvedl, že jeho dítě nebylo nikdy bez jeho přítomnosti, přičemž v dotazníku uvedl, že jeho dítě při přijetí do mateřské školy bylo tři a víceleté (graf č. 9).

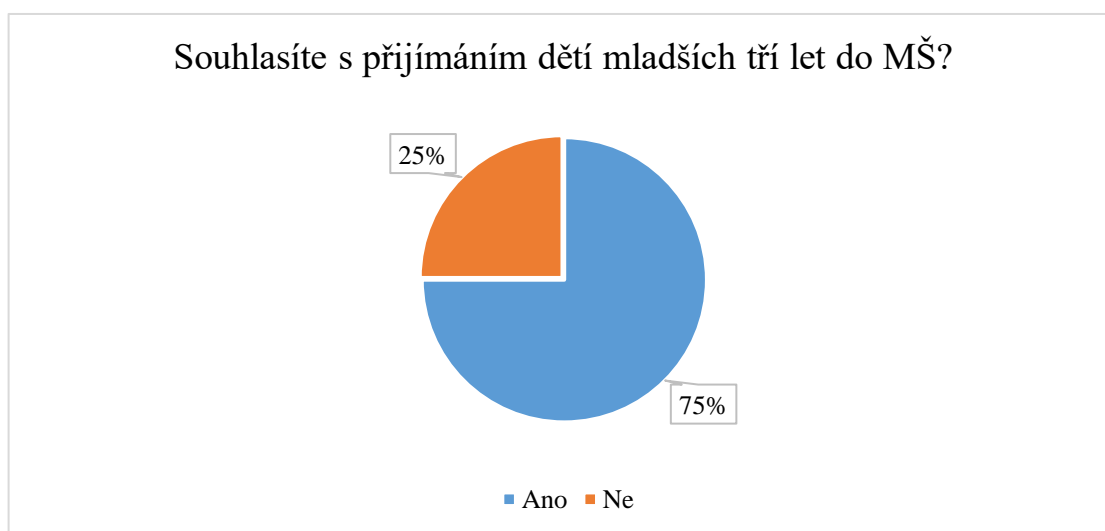
Položka č. 9: Bylo Vaše dítě před nástupem do mateřské školy po nějakou dobu bez Vaší přítomnosti (u babičky, tety, v kroužku...)?

Graf č. 9

Zda rodiče souhlasí s přijímáním dětí mladších tří let do mateřské školy, či nikoliv, vyplývá z grafu č. 10. Přesto, že většina respondentů souhlasí, uvádějí, že je to velmi individuální a dítě by mělo být na mateřskou školu vyzrálé jak psychicky, tak fyzicky, aby režim MŠ zvládlo. Další podmínkou, kterou respondenti uvádějí, je samostatnost dítěte. Pokud dítě vyzrálé není, rodiče nástup do MŠ doporučují odložit. Respondenti, kteří nesouhlasí s přijímáním dětí mladších tří let do mateřské školy, uvádějí, že děti do věku tří let by měly být doma s rodiči. Dále uvádějí, že pokud by tak malé děti měly navštěvovat mateřské školy, měly by tomu být uzpůsobeny podmínky v MŠ (např. větší počet pedagogů, méně dětí).

Položka č. 10: Souhlasíte s přijímáním dětí mladších tří let do mateřské školy? Svoji odpověď odůvodněte.

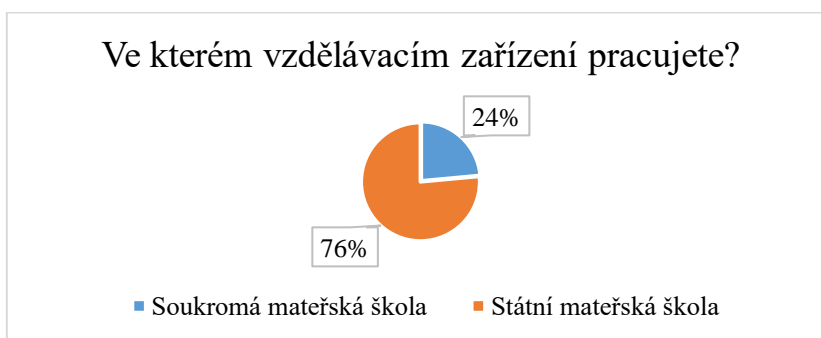
Graf č. 10

8.6 Dotazníkové šetření učitelů

Dotazníkového šetření se zúčastnili učitelé mateřských škol. Dotazníky jim byly rozdány po uplynutí šestitýdenního adaptačního období. Vyplněný dotazník odevzdalo 17 respondentů – učitelů.

Většina respondentů (učitelů) uvedla, že pracuje ve státní mateřské škole. Pouze necelá čtvrtina pracuje v soukromé mateřské škole.

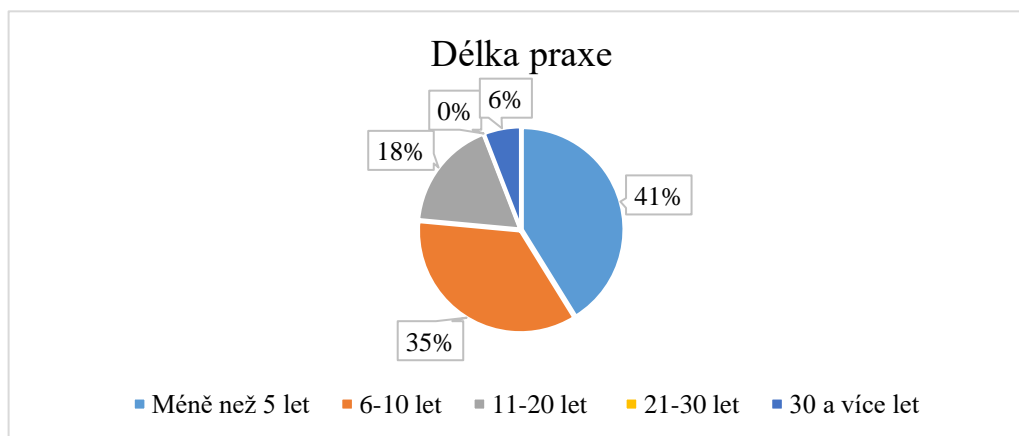
Položka č. 1: Ve kterém zařízení pracujete?

Graf č. 11

Z grafu č. 12 vyplývá, že nejvíce zúčastněných respondentů pracuje na pozici učitele/učitelky mateřské školy méně než 5 let. Další velkou skupinu respondentů tvoří pedagogové s délkou praxe 6 – 10 let. Pouze jeden respondent pracuje ve školství, konkrétně na pozici učitele/učitelky mateřské školy, více než 30 let.

Položka č. 2: Jaká je délka Vaší praxe jako učitele/učitelky mateřské školy?

Graf č. 12

Větší polovina respondentů odpověděla, že mají spíše negativní zkušenost s dětmi mladšími 3 let v mateřských školách. Pouze 19 % učitelů má s těmito dětmi spíše pozitivní zkušenosti (viz graf č. 13).

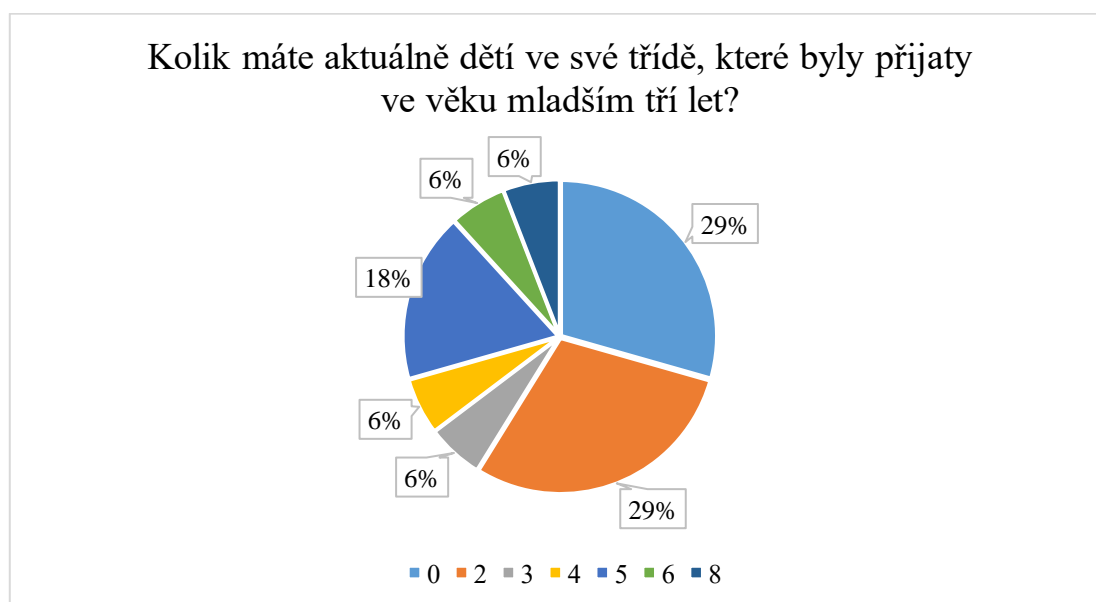
Položka č. 3: Jaké máte v mateřské škole zkušenosti s dítětem mladším 3 let?

Graf č. 13

Tázali jsme se učitelů, kolik dětí mladších tří let mají aktuálně ve své třídě. Průměrně jsou to dvě děti ve třídě. V grafu č. 14 jsou uvedeny přesné odpovědi respondentů. Téměř 1/3 respondentů odpověděla, že dítě mladší tří let ve své třídě nemají.

Položka č. 4: Kolik máte aktuálně dětí ve své třídě, které byly přijaty ve věku mladším tří let?

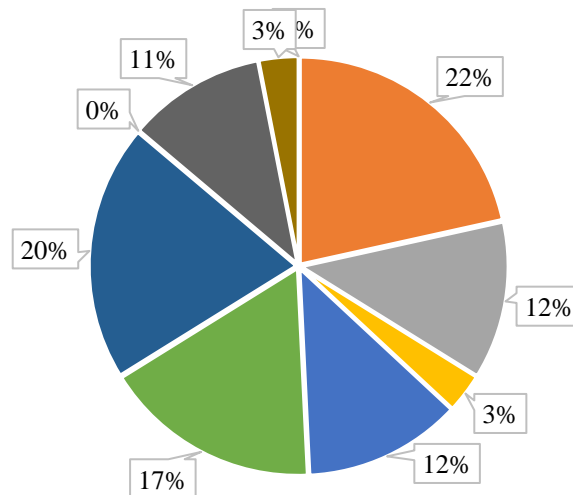

Graf č. 14

Z grafu č. 15 plyne, že se většina pedagogů shoduje, každé dvouleté dítě je jiné, proto i jejich adaptace je rozdílná. V mateřských školách je dětem často nabízena postupná adaptace (děti chodí např. pouze na určitou dobu nebo jen některé dny v týdnu). Pedagogové vnímají důležitost v nošení hračky z domova nebo jiného předmětu, který jim domov připomíná. Třetina pedagogů uvedla, že u nich probíhá adaptace dvouletých dětí velmi problematicky, děti často pláčou. Dále někteří uvedli, že děti potřebují jinou péči, než jsou klasické mateřské školy. Péči, která je více mateřská, ideálně dětské skupiny, nebo jesle.

Položka č. 5: Jaké jsou Vaše zkušenosti s adaptací dětí mladších tří let na prostředí mateřské školy?

Jaké jsou Vaše zkušenosti s adaptací dětí mladších tří let na prostředí mateřské školy?

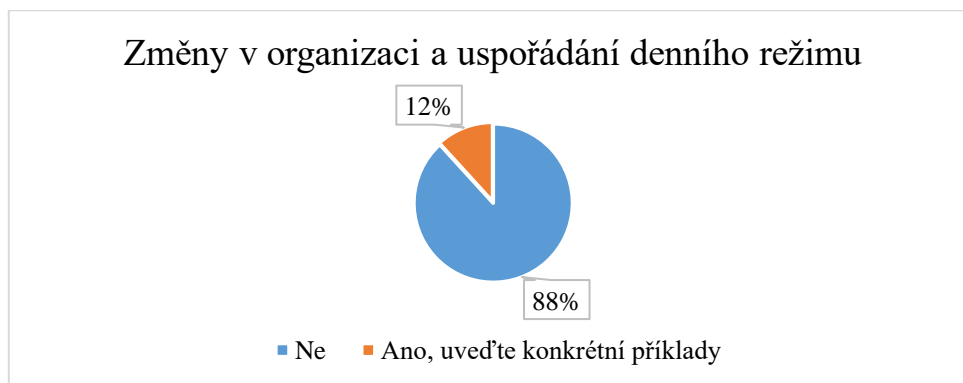

- Výborné, s adaptací těchto dětí jsme zatím nikdy neměli problém
- Každé dvouleté dítě je jiné, některé se zadaptuje rychleji, jiné pomaleji
- Většina těchto dětí potřebuje delší čas než děti tříleté nebo starší
- Velmi nám pomáhá speciální adaptační plán, který v naší třídě máme
- Osvědčily se nám návštěvy třídy s rodiči, ještě před samotným nástupem dítěte
- Dětem při adaptaci pomáhá, pokud si s sebou do mateřské školy mohou vzít oblíbenou hračku nebo jiný předmět, který jim připomíná domov
- Nabízíme těmto dětem postupnou adaptaci (chodí pouze některé dny v týdnu, nebo na určitou dobu), což jejich adaptaci usnadňuje
- Cenné rady ohledně adaptace dětí mladších tří let získáváme od pedagogicko-psychologické poradny
- Adaptace dvouletých dětí u nás probíhá velmi problematicky (např. děti často pláčou)
- Pokud máte jiné zkušenosti, napiště jaké:

Graf č. 15

V grafu č. 16 vidíme, že 88 % pedagogů neprovádí žádnou změnu v organizaci, nebo uspořádání denního režimu tak, aby lépe vyhovoval potřebám dvouletých dětí. Pouze 12 % pedagogů tvrdí, že změnu provádí, např. v prvních týdnech si chodí pedagogové vypomáhat s novými dětmi nebo zařazují více volných her pro děti mladší tří let.

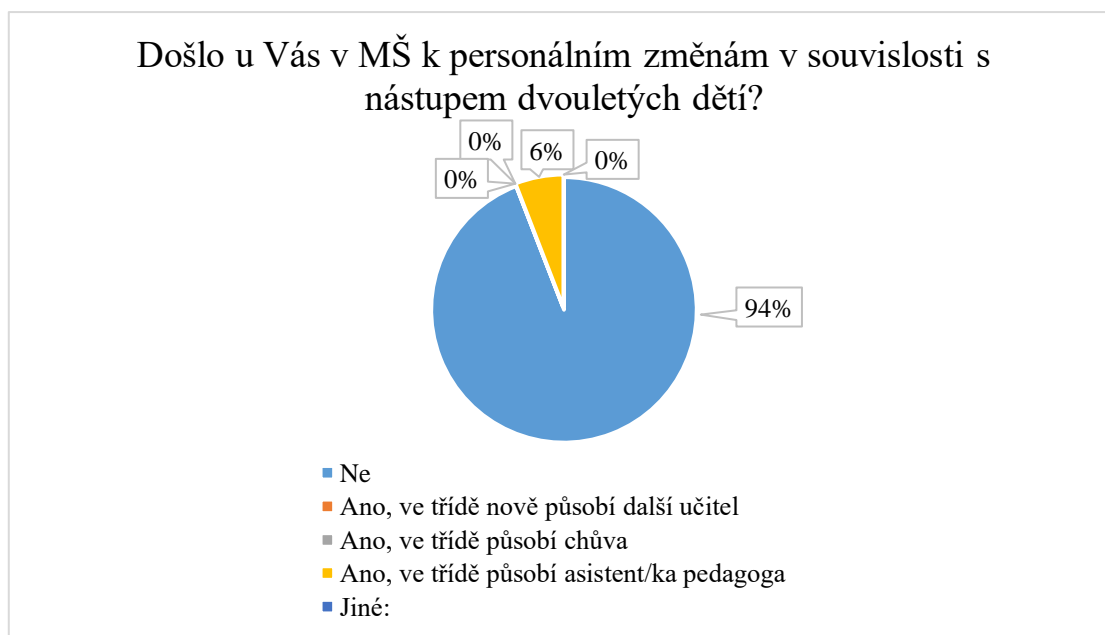
Položka č. 6: Došlo ve Vaší třídě před nebo po nástupu dvouletých dětí ke změnám v organizaci a uspořádání denního režimu, aby lépe vyhovoval potřebám těchto dětí?

Graf č 16

Graf č. 17 ukazuje, že u drtivé většiny pedagogů nedochází k personálním změnám při nástupu dvouletých dětí do mateřské školy.

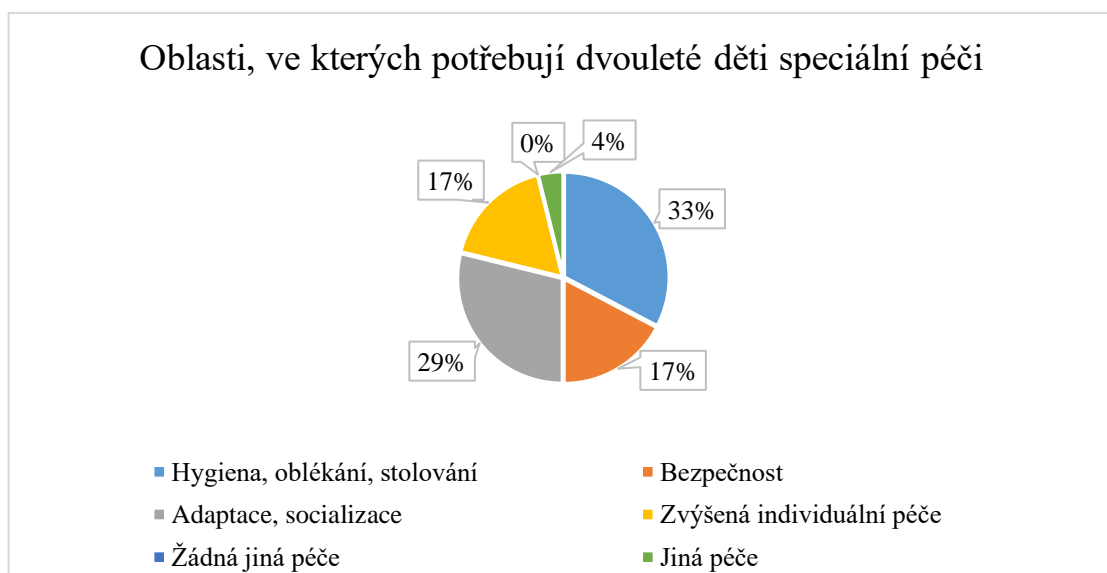
Položka č. 7: Došlo u Vás v MŠ k personálním změnám v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k personálním změnám?

Graf č. 17

Všichni respondenti se shodli, že dvouleté děti potřebují speciální péči. Oblasti, ve kterých pedagogové spatřují potřebu speciální péče pro dvouleté děti, jsou především hygiena, oblékání a stolování. Dále pak zmiňovaná adaptace a socializace těchto dětí. Zmiňují i zvýšenou individuální péči a komunikaci (graf č. 18).

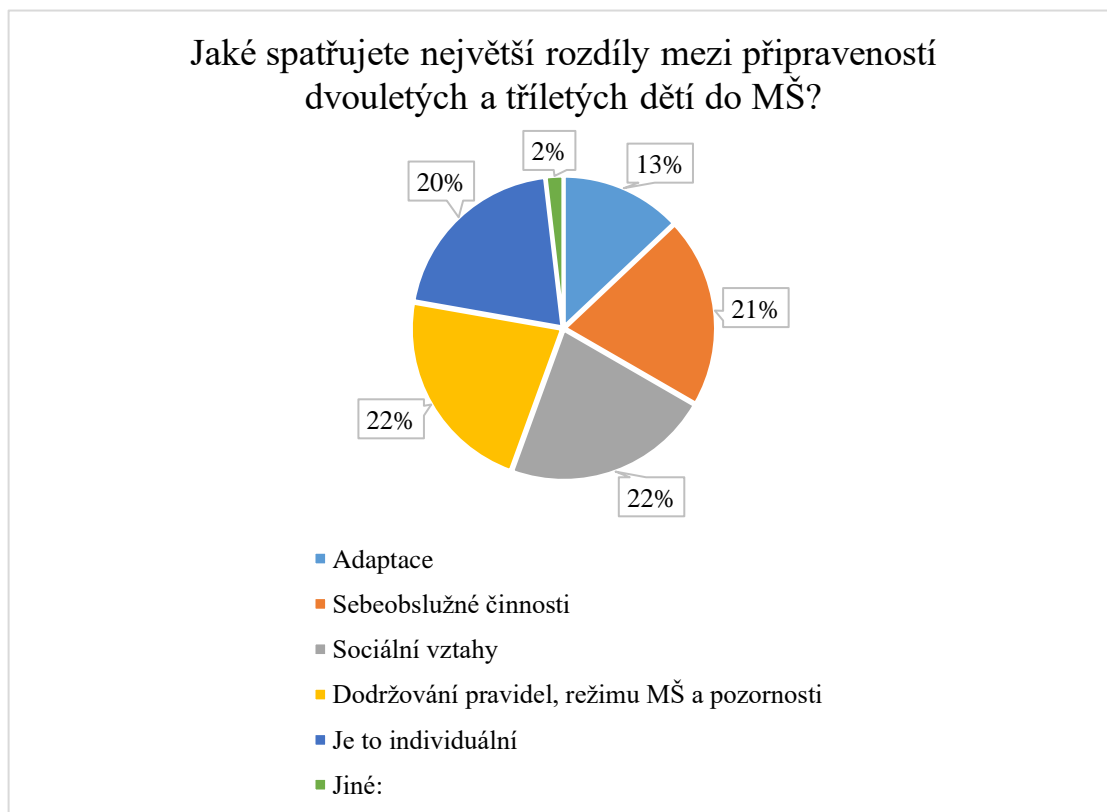
Položka č. 8: V jakých oblastech potřebují dvouleté děti speciální péči?

Graf č. 18

Že pedagogové vnímají rozdíly mezi připraveností dvouletých a tříletých dětí do mateřské školy, dokazuje tento graf č. 19. Největší rozdíly spatřují v sociálních vztazích, v dodržování pravidel, režimu MŠ a pozornosti. Dále jeden respondent uvedl, že vnímá rozdíly v řeči, ve vyjadřování a především v psychice dítěte.

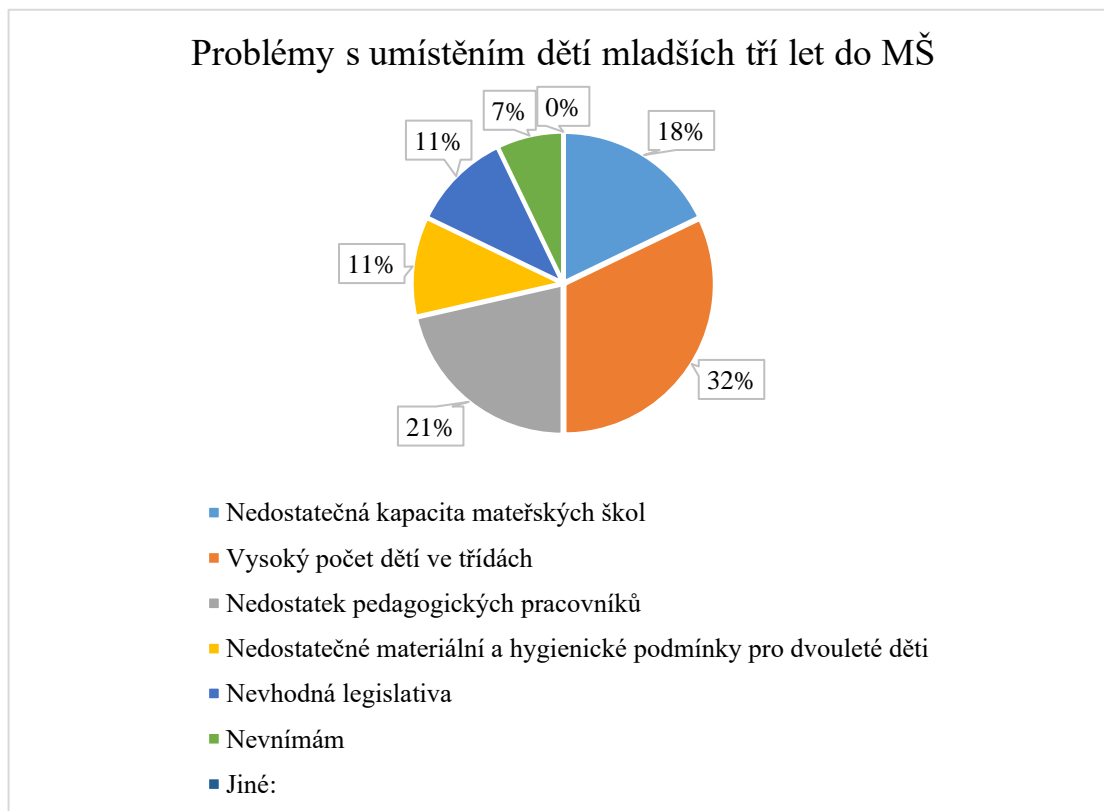
Položka č. 9: Jaké spatřujete největší rozdíly mezi připraveností dvouletých a tříletých dětí do mateřské školy?

Graf č. 19

Každý druhý pedagog vidí velký problém ve vysokém počtu dětí ve třídách, k němuž se váže další problém, a tím je nedostatek pedagogických pracovníků ve třídě (graf č. 20).

Položka č. 10: Vnímání některých problémů s umístěním dětí mladších tří let do mateřské školy?

Graf č. 20

Poslední otázkou v dotazníku bylo specifikovat svůj názor na přijímání dětí mladších tří let do mateřské školy.

Velmi často respondenti zmiňovali nesouhlas s přijímáním dvouletých dětí za podmínek, jaké u nás v České republice ve vzdělávání předškolních dětí jsou. Často pedagogové zmiňovali, že s dvouletými dětmi musí individuálně pracovat, což při tak velkých počtech dětí ve třídách bohužel nelze. Proto děti často narušují vzdělávací program starších dětí, ať už svým pláčem a steskem po rodičích nebo poutáním pozornosti. Respondenti dále uvádějí, že tyto děti potřebují neustálou pozornost, a proto pedagogové mají problém pracovat se zbytkem třídy. Děti bývají častěji unavené, je potřeba jim přizpůsobit celý režim ve třídě i pobyt venku. Ačkoli

je každé dítě jiné, respondenti jsou přesvědčeni, že většina dvouletých dětí nezvládá nástup do mateřské školy z několika hledisek, např. po psychické a emoční stránce, některé i po fyzické. Dvouleté děti mají rozhodně jiné potřeby než děti tříleté. Dvouleté děti by měly být přijímány do zařízení, které jsou jejich věku přizpůsobeny. U takových dětí je rozhodně potřeba většího množství pedagogických pracovníků ve třídě, menší počet dětí i přizpůsobený režim a prostory.

9 VYHODNOCENÍ DAT

Na základě vybraných metod byla zjištěna data a v této kapitole jsou vyhodnocena. Případové studie byly zaznamenávány na papír formou poznámek a následně přepsány do diplomové práce. Informace od rodičů a pedagogů byly zaznamenávány do předem připravených dotazníků uvedených v příloze č. 1, 2.

9.1 Případové studie

Z případové studie č. 1 vyplývá, že ačkoliv byla dívka Zuzana na mateřskou školu rodiči dlouhodobě dopředu připravována, adaptační proces trval dlouho, nemohla si na prostředí mateřské školy zvyknout. Přibližně do listopadu každý den v mateřské škole plakala, ráno při loučení s rodiči i při přechodových činnostech. Mnoho faktorů mohlo ovlivnit její těžší průběh adaptace, např. její nízký věk. Dívka měla v době nástupu do mateřské školy 2 roky a 4 měsíce. Dále byla dívka jedináček a byla od rodičů zvyklá na neustálou pozornost, což se jí v mateřské škole nedostávalo, přestože se paní učitelky snaží věnovat všem dětem, ale dětí je ve třídě spousta. V sebeobslužných činnostech také neměla oporu, jelikož sebeobsluhu sama plně neovládala. Na odloučení od rodičů Zuzana také zvyklá nebyla. Postupem času a hlavně díky dobré spolupráci s rodiči se zadaptovala a na prostředí mateřské školy, vrstevníky i paní učitelky si zvykla. Nyní chodí do mateřské školy ráda.

V případové studii č. 2 jsme měli chlapce Martina, který měl velké adaptační problémy. Na mateřskou školu si zvykal těžko a dlouho. Při ranním loučení s rodiči plakal, loučil se dlouho. Plakával i v průběhu dne. Od prvního dne v mateřské škole spával. Bohužel oba rodiče pracovali, a tak neměli možnost si jej brávat po obědě. Chlapec často trávil celé dny v mateřské škole, rodiče si ho vyzvedávali až kolem půl čtvrté odpoledne. V mateřské škole si hrával zpočátku sám, nechtěl se zapojovat do kolektivu, hrál si sám vedle ostatních, byl spíše pozorovatelem. Martin byl velmi slabý v sebeobslužných činnostech. Neuměl se sám ani vysvléct. Přibližně v lednu se na prostředí mateřské školy adaptoval a začal respektovat i pravidla ve třídě. Na jeho dlouhou adaptaci mohlo mít vliv i to, že byl poměrně mladý. Při nástupu do mateřské školy měl 2 roky a 3 měsíce. Nebyl vůbec zvyklý na odloučení od rodičů a najednou trávil dlouhou část dne bez nich. S rodiči byla dobrá spolupráce, jen rodiče bohužel kvůli pracovním povinnostem neměli možnost si chlapce brávat po obědě.

Přesto, že dívka Leona z případové studie č. 3 první dny při ranním loučení plakávala, další dny si na mateřskou školu zvykla. Adaptovala se na prostředí i pravidla ve třídě rychle. Možná to bylo její povahou, jelikož je velmi kamarádká, tak vyhledává kontakt s vrstevníky. Rodiče ji na mateřskou školu dlouhodobě připravovali. O mateřské škole si s ní povídali, navštěvovali s ní její vrstevníky. Leona byla na odloučení od rodičů zvyklá. Nastoupila do mateřské školy ve 3 letech a 4 měsících, což mohlo být taky důvodem její snadné adaptace. Leona měla také velmi dobře rozvinutou slovní zásobu a dobré komunikační dovednosti. Dokázala říct, co potřebovala, zeptat se, domluvit se. Sebeobslužné činnosti v září příliš neovládala, ale bylo to z důvodu, že to za ni dělala matka. Během pár dní se to zlepšilo a Leona v lednu zvládala sebeobsluhu sama, téměř bez dopomoci.

V poslední případové studii č. 4 jsme měli chlapce Matyáše, který s adaptací na mateřskou školu neměl žádný problém. Adaptoval se velmi rychle, při nástupu do mateřské školy měl 3 roky a 1 měsíc. Na mateřskou školu ho rodiče dlouhodobě připravovali. Matka je paní učitelkou v mateřské škole, a tak ví, jak je pro děti příprava důležitá. Do mateřské školy se Matyáš těšil, vždy rodičům vyprávěl, co v ní daný den zažil. Při nástupu do mateřské školy měl dobrou slovní zásobu, mluvil hezky ve větách. V sebeobslužných činnostech byl samostatný. Odloučení od rodičů zvládal bez komplikací, byl na něj zvyklý. Dlouhodobá příprava na mateřskou školu, věk i zvyklost na odloučení od rodičů mohly být faktory, které usnadnily jeho adaptační proces do mateřské školy.

9.2 Dotazníky rodičů - diskuse

Z odpovědí respondentů (rodičů) vyplývá, že většina rodičů dala své dítě do mateřské školy ještě před dovršením věku tří let. Všichni rodiče připravovali děti na nástup do mateřské školy, nejčastěji seznámením se s mateřskou školou např. při procházce a učením dítěte samostatnosti (v oblékání, stravování apod.). Více než čtvrtina rodičů uvedla, že jejich dítě pláče/plakalo při jejich odchodu z mateřské školy, přičemž 80 % těchto plačících dětí bylo mladších tří let. Nejvíce dětem při nástupu do mateřské školy pomáhá plyšová hračka z domova. Respondenti považují za podstatný čas, tedy dobu, při které si dítě potřebuje zvyknout na nové prostředí, vrstevníky, režim. Další podstatnou přípravou na mateřskou školu rodiče uvádějí povídání si o mateřské škole a motivaci dítěte např. nákupem papučí, gumáků apod. Rodiče pokládají za velmi podstatné vést děti k samostatnosti, nejčastěji při jídle a potřebě toalety. Vnímají také důležitost odloučení od rodičů například formou návštěvy u

prarodičů, kamarádů, známých apod.. Většina rodičů souhlasí s přijímáním dětí mladších tří let do mateřské školy. Rodiče, kteří nesouhlasí, uvádějí, že je potřeba, aby mateřské školy byly na tak malé děti připraveny a byly jim uzpůsobeny podmínky, např. menší počet dětí ve třídě, větší počet pedagogů, možnost nosit plenky apod. Rodiče se ale shodují, že každé dítě je velmi individuální a přijetí do mateřské školy je potřeba posuzovat podle jeho schopností a dovedností, ne podle věku.

9.3 Dotazníky učitelů - diskuse

Velká část respondentů pracuje na pozici učitel/ky mateřské školy méně než 10 let. I přesto vnímají pedagogové velké problémy s přijímáním dvouletých dětí do běžných tříd mateřských škol. Respektují individualitu dětí, ale v drtivé většině mají bohužel negativní zkušenosti s přijímáním tak malých dětí do mateřských škol. Svůj nesouhlas zdůvodňují tím, že klasické mateřské školy nejsou na tyto děti připraveny. Nejsou jim uzpůsobeny podmínky (velký počet dětí ve třídách, malý počet pedagogů na děti, režim dne apod.). Dvouleté děti potřebují speciální péči. Největší rozdíly mezi dvouletými a tříletými dětmi spatřují pedagogové v sociálních vztazích, v dodržování režimu MŠ i v sebeobslužných činnostech. Děti si často vynucují pozornost pedagoga, a ten se tak nemůže věnovat ostatním dětem ve třídě. Těmto dětem musí být přizpůsobeny jednotlivé činnosti v MŠ, jelikož neudrží pozornost takovou dobu jako starší děti. Bývají často unavené, proto se jim musí přizpůsobit i pobyt venku. Děti navíc narušují vzdělávání ostatních dětí pláčem, steskem po rodičích. Pedagogové často uváděli, že tak malé děti potřebují ještě intenzivní kontakt s matkou, který jim paní učitelka v mateřské škole nenahradí. Tyto děti si často neumí hrát s ostatními, tudíž ke své hře využívají pedagogy. Dále z dotazníků vyplývá, že dětem při adaptaci na mateřskou školu nejvíce pomáhá plyšová hračka z domova i postupná adaptace na prostředí mateřské školy.

10 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole se seznámíme s výsledky empirického výzkumného šetření, odpověďmi na výzkumné otázky a závěrečnou částí výzkumného šetření.

10.1 Výsledky

Na základě výzkumného šetření případových studií a dotazníkových šetření pro rodiče i pro učitele vyplývá, že adaptační proces do mateřské školy je velmi obtížný. V případových studiích se nám ukázalo, že děti mladší tří let snášeli proces adaptace do mateřské školy hůře než děti tříleté. Je ale celá řada faktorů, které tento proces ovlivňují a je potřeba na ně brát ohled. Důležitá je příprava na mateřskou školu, povídání si o ní, trénování odloučení od rodičů, kontakt s vrstevníky i zvládání samoobsluhy. Je potřeba mít na paměti, že každé dítě je individuální a adaptační proces bude zvládat jinak. Rodiče ve svých dotaznících zdůrazňovali důležitost přípravy na mateřskou školu. Z dotazníků vyplývá, že 80 % dětí, které při nástupu do mateřské školy plakaly, měly méně než tři roky. Nejvíce dětem pomáhala ulehčit nástup do mateřské školy plyšová hračka z domova. Rodiče dále uváděli, že je stěžejní děti vést k samostatnosti i odloučení od rodičů. Při přijímání dětí mladších tří let by měly být uzpůsobeny podmínky v mateřské škole (menší počet dětí ve třídách, větší počet pedagogů apod.). Z dotazníků pro učitele vyplývá, že pedagogové vnímají velké problémy při přijímání dětí mladších tří let do mateřské školy. Většina pedagogů má bohužel negativní zkušenost s přijímáním těchto dětí a nesouhlasí s jejich zařazováním do běžných tříd mateřských škol. Tvrdí, že dvouleté děti potřebují zcela odlišnou péči než děti tříleté. Vnímají rozdíly mezi těmito dětmi hlavně v oblasti sociální, sebeobsluhy a dodržování režimu MŠ. Dvouletým dětem musí pedagogové uzpůsobovat režim (pobyt venku – dvouleté děti ujdou kratší vzdálenost, bývají často unavené) i podmínky v MŠ. Ovšem jak pedagogové, tak i rodiče se shodují, že je každé dítě individuální a je potřeba k němu volit individuální přístup.

10.2 Odpovědi na výzkumné otázky

- **VO č. 1: Jak prožívaly adaptaci čtyři nově příchozí děti?**

Adaptaci na prostředí mateřské školy zvládalo každé z dětí jinak. První dítě si zvykalo hůře, delší dobu plakalo. Bylo fixováno na své rodiče a především na jejich neustálou pozornost. Druhé dítě taktéž delší dobu plakalo, nebylo zvyklé na odloučení od rodičů. V sebeobslužných činnostech také zaostávalo a nezvládlo se ani vysvléct. Třetí dítě plakalo pouze čtyři dny, poté se na prostředí mateřské školy adaptovalo. Je velmi společenské, komunikativní a zvědavé. Do mateřské školy chodilo s úsměvem a těšilo se na kamarády. Poslední dítě nemělo žádné adaptační potíže. Prostředí mateřské školy se přizpůsobilo hned od prvního dne. Rodiči bylo dlouhodobě připravováno na mateřskou školu. Dalo by se říct, že děti mladší tří let snášely adaptaci na nové prostředí hůře než děti tříleté. Avšak věk není jediným faktorem, který může adaptaci ovlivnit. Každé dítě je individuální, a proto si bude na prostředí mateřské školy zvykat jinak. Díky dobré spolupráci s rodiči se podařilo nakonec zadaptovat všechny čtyři nově příchozí děti. Paní učitelky vytvořily dětem ideální prostředí pro adaptaci.

- **VO č. 2: Co a jakým způsobem nejvíce ovlivnilo průběh adaptace do mateřské školy u těchto čtyř dětí?**

Dle výzkumného šetření bylo zjištěno, že faktory ovlivňující adaptační proces jsou velmi individuální a u každého jedince jiné. U těchto dětí se dá říci, že nejvíce ovlivnila snadný průběh adaptace na mateřskou školu dlouhodobá příprava dítěte (povídáním si o mateřské škole, zvykáním si na odloučení od rodičů, učení sebeobsluhy atd.). První dítě bylo negativně ovlivněno tím, že nebylo zvyklé na odloučení od rodičů, navíc jelikož bylo jedináček, bylo naopak navyklé na neustálou pozornost rodičů. U druhého dítěte byl adaptační proces nejvíce negativně ovlivněn silnou fixací na rodiče, neschopností odloučení od rodičů (jelikož na ni dítě nebylo zvyklé) a neznalostí v sebeobslužných činnostech. Adaptaci mu pomáhalo zvládnout jeho plyšové zvířátko, které si nosilo z domova. Nízký věk mohl u těchto dvou dětí být další nepříznivým činitelem při jejich adaptaci. Třetí dítě potřebovalo pouze prvních pár dní na seznámení se s prostředím a zadaptováním se. Poslední dítě se zadaptovalo hned a naprosto bez problémů. Těmto dvěma dětem mohl adaptační proces ulehčit jejich věk, který byl oproti prvním dvěma dětem vyšší. Dále tyto děti byly soustavně a dlouhodobě na prostředí mateřské školy svými rodiči připravovány. Přátelské prostředí mateřské školy a vstřícné paní učitelky byly bezpochyby činiteli, které kladně ovlivňovaly proces adaptace. Globálně lze říci, že je mnoho faktorů, které ovlivňují adaptační proces ať už pozitivně, nebo negativně.

- **VO č. 3: Ovlivňuje věkový rozdíl dětí průběh adaptace na mateřskou školu?**

Z výzkumného šetření vyplývá, že přesto že je adaptační proces velmi individuální záležitostí, může věkový rozdíl hrát roli při adaptačním procesu na mateřskou školu. I na případových studiích si můžeme všimnout, že děti mladší tří let se na prostředí mateřské školy adaptují hůře a mnohem déle než děti starší. Díky dotazníkovému šetření učitelů máme souhrnnější pohled pedagogů na adaptační proces do mateřské školy. Z jejich odpovědí plyne negativní zkušenost s adaptací dětí mladších tří let. Pedagogové tvrdí, že většina těchto dětí má adaptační potíže. Dvouleté děti mají zcela jiné potřeby než děti tříleté, ty začínají vyhledávat vrstevníky ke své hře, dvouleté děti nikoliv. Tříleté děti jsou mnohem pohybově vespolejší, déle udrží pozornost. Dvouleté děti potřebují mnohem více individuální přístup.

V dotazníkovém šetření pro učitele respondenti nejčastěji uváděli, že vnímají rozdíly u dvouletých a tříletých dětí především v oblasti sebeobslužných činností, sociálních vztahů, dodržování režimu a pravidel MŠ a v adaptaci.

- **VO č. 4: Potřebují dvouleté děti speciální péči, příp. v jaké oblasti?**

Dvouleté děti rozhodně potřebují speciální a zcela odlišnou péči než děti starší. Rozvíjí se u nich motorika, zdokonaluje se chůze, děti jsou zatím nemotorné a hrozí časté úrazy, proto je potřeba dbát větší bezpečnosti. Dále se rozvíjí mateřský jazyk, mnoho dětí se ještě nedokáže dorozumět. Děti mají potřebu objevovat svět, zapojují všechny smysly, strkají věci do pusy. V tomto věkovém období se děti teprve učí osamostatňovat. Jsou egocentrické, zaměřené samy na sebe a nedokáží se vcítit do potřeb druhého, nemají empatii, což je v jejich věku zcela normální. Začíná se vyskytovat paralelní hra (děti si hrají vedle sebe, nikoli spolu), nemají potřebu kontaktu s vrstevníky. Neovládají sebeobslužné činnosti a potřebují mnohem větší pomoc. Tyto děti často neumí chodit samy na toaletu, neumí se oblékat ani vysvlékat. Hodně dětí v tomto věku ještě používá plenky, dudlík, je proto potřeba tomu v mateřské škole uzpůsobit podmínky.

Z dotazníkového šetření pro učitele vyplývá, že děti potřebují speciální péči především v oblasti hygieny, oblékání a stolování, dále v adaptaci a socializaci a v neposlední řadě v bezpečnosti a zvýšené individuální péči.

- **VO č. 5: Co usnadňuje dětem nástup do mateřské školy?**

Každému dítěti pomůže usnadnit jeho adaptační proces na mateřskou školu něco jiného. Ovšem na základě výzkumného šetření jsme zjistili, že dětem usnadňuje nástup do mateřské

školy především dlouhodobá příprava dítěte na mateřskou školu (povídám si o mateřské škole, co tam děti čeká, co budou dělat, jak to v ní vypadá apod). Dále dětem velmi při adaptaci pomáhá znalost sebeobsluhy (aby se dítě umělo najíst, napít, vysvléct, obléct, obout, zajít si na toaletu). Při adaptačním procesu rodiče i pedagogové doporučují nosit si z domu plyšovou hračku na spaní (dítě má pocit, že není v mateřské škole samo, má tu něco, co má rádo). Dětem také usnadní nástup do mateřské školy, pokud jsou zvyklé na odloučení od rodičů, kontakt s vrstevníky. Důležité pro děti taktéž je, aby věděly, že v mateřské škole nezůstanou, rodiče si je po práci vyzvednout. Stěžejní je, aby se dítě v mateřské škole cítilo dobře, mělo empatické paní učitelky. Dobrá spolupráce rodičů s mateřskou školou je také jedním z podstatných faktorů usnadňujících nástup dětí do mateřské školy, jakožto prvního institucionálního zařízení, do kterého dítě vstupuje.

- **VO č. 6: Jaké mají rodiče zkušenosti s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy?**

Z dotazníkového šetření rodičů vyplývá, že drtivá většina dvouletých dětí se v mateřské škole hůře adaptovala. Rodiče s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy ve většině souhlasí, jelikož často již v tomto věku dítěte musí nastoupit do práce. Rodiče, kteří nesouhlasí s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy, své tvrzení odůvodňují, že v klasických mateřských školách nejsou pro přijímání těchto dětí uzpůsobeny podmínky. Ve třídách je velké množství dětí a nízký počet pedagogických pracovníků, což vylučuje individuální přístup k dětem. Celkově je potřeba uzpůsobit nejen pedagogické zajištění, ale veškerý chod mateřské školy (prostředí – uzpůsobit výšce dvouletých dětí, pobyt venku apod.).

- **VO č. 7: Jaké mají učitelé zkušenosti s přijímáním dvouletých dětí do mateřské školy?**

V dotazníkovém šetření uvedla větší polovina pedagogů, že s přijímáním dětí mladších dvou let do mateřské školy mají spíše negativní zkušenost. Dvouleté děti snáší adaptační proces hůře a často pláčou. Většina respondentů dále uvedla, že s přijímáním dětí mladších tří let do klasické mateřské školy, za podmínek, které momentálně v České republice jsou, nesouhlasí. V klasických mateřských školách jsou velké počty dětí ve třídách a nízké počty pedagogů na děti. Pedagogové tak nemohou dvouletým dětem nabídnout tolik individuálního přístupu, který je zapotřebí.

- **VO č. 8: Vnímají pedagogové s umístěním dvouletých dětí do mateřské školy nějaké problémy?**

Dle výpovědí respondentů pedagogové vnímají problémy s umístěním dvouletých dětí do klasických mateřských škol. Největší problém vnímají právě ve velké počtu dětí ve třídách a nedostatku pedagogických pracovníků. Dále pak uvádějí problém s nedostatečnou kapacitou mateřských škol, nevhodnou legislativou a nedostatečnými materiálními a hygienickými podmínkami pro dvouleté děti.

10.3 Shrnutí výzkumného šetření

Adaptační proces do mateřské školy je pro děti bezpochyby velmi náročný. Každé dítě je jiné a na mateřskou školu se adaptuje po svém. Je potřeba k dětem přistupovat individuálně a empaticky. Je důležité děti na nástup do mateřské školy dlouhodobě připravovat, abychom jim adaptaci co nejvíce usnadnili. Na adaptační proces působí mnoho faktorů, které jej mohou ovlivnit jak pozitivně, tak i negativně. Důležitá je také dobrá spolupráce s rodiči, která může adaptační proces dětem usnadnit. Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých na mateřskou školu jsou viditelné, přesto jsou velmi individuální. Rozdíly vnímáme především v oblasti sebeobslužných činností, sociálních vztahů a v adaptaci. Dvouleté děti mají zcela odlišné potřeby než děti tříleté, na což je potřeba brát zřetel.

ZÁVĚR

Diplomová práce je zaměřena na rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole. Adaptační proces je velmi složitý a je potřeba ho dítěti co nejvíce ulehčit, aby jej zvládlo.

V teoretické části se zabýváme specifiky vývoje dvouletého a tříletého dítěte. Zde můžeme nalézt zásadní rozdíly ve vývoji. Dále jsou uvedeny faktory, jež mohou adaptaci do mateřské školy ovlivnit, jak negativně, tak i pozitivně. Stěžejní je čtvrtá kapitola, zabývající se adaptací dítěte na mateřskou školu. Zde zjišťujeme, jak důležitá je dlouhodobá příprava dítěte na nástup do mateřské školy. Blíže v této kapitole uvádíme, jak můžeme dítě na mateřskou školu připravit. Nalezneme zde i fáze adaptace, možné způsoby reakcí dětí na mateřskou školu i adaptační problémy. V páté kapitole se seznámíme s institucionální péčí, výchovou a vzděláváním dvouletých dětí z pohledu historie, současnosti i ze zahraničí. Poslední kapitolou jsou podmínky předškolního vzdělávání a výchovy pro dvouleté děti.

V empirické části jsme stanovili hlavní cíl výzkumu. Záměrem bylo zjistit, *zda jsou rozdíly v adaptaci dvouletých a tříletých dětí do mateřské školy, případně o jaké rozdíly se jedná, a poukázat na důležitost potřeb dítěte dle jeho věkových zvláštností. Porovnat průběh adaptace do mateřské školy dvou dvouletých dětí a dvou tříletých dětí.* Na fundamentu stanoveného cíle bylo vytvořeno osm výzkumných otázek. K výzkumnému šetření byly použity případové studie skládající se z pozorování a narativního rozhovoru s rodiči. Jako doplňková metoda bylo zvoleno dotazníkové šetření pro rodiče i pro učitele. Všechna získaná data byla zpracována a vyhodnocena.

Na základě výzkumného šetření jsme dospěli k závěru, že jsou rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých do mateřské školy, přestože je to velmi individuální. Největší rozdíly spatřujeme v oblasti samoobsluhy (např. oblékání, vysvlékání, toaleta), socializaci a schopnosti adaptovat se na nové prostředí. Rozdíly můžeme vidět při běžných činnostech, jako je například motorika dětí, komunikace či hra. Je mnoho faktorů, které mohou pozitivně i negativně ovlivnit adaptační proces. Podařilo se nám zjistit, že pedagogové v drtivé většině nesouhlasí se zařazováním dvouletých dětí do běžných mateřských škol převážně z důvodu problematiky velkého počtu dětí ve třídách a nízkého počtu pedagogů. Naopak rodiče často vyhledávají mateřské školy pro své dvouleté děti z důvodu svých pracovních povinností. V tomto případě je na místě se touto problematikou dále zabývat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJE

ALLEN, K. Eileen a MAROTZ, Lynn R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál, 2002. ISBN isbn80-7178-614-4.

BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let. Rádcí pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-862-7.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788026606581.

COPPLE, Carol, BREDEKAMP, Sue. *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8* (Third edition). Washington, D.C.: National Association for the Education of Young Children, 2009. ISBN 1928896642.

Dětská skupina: informační příručka pro rodiče. Druhé vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018. ISBN 978-80-7421-141-6.

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum, 1994. ISBN 8085799030.

GALAČOVÁ, Vendula. *Adaptace dětí do mateřské školy ve spolupráci s rodiči*. Olomouc, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra primární a preprimární pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

GREGORA, Martin a KROPÁČKOVÁ, Jana. *Vývoj batolete od jednoho roku do tří let*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5085-9.

GRŮZOVÁ, Lucie; SYSLOVÁ, Zora. *Dvouleté dítě v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8114-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 9788073670405.

HENDRYCHOVÁ, Simona. *Úvod do problematiky rozvíjení dítěte do tří let*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-452-8.

CHARLESWORTH, Rosalind. *Understanding child development* (9th edition). Australia: Wadsworth Cengage Learning, 2014.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 802100830x.

JONÁŠOVÁ, Kateřina, FRÝDLOVÁ, Pavla, SVOBODOVÁ, Lucie. *Mateřská dovolená, nebo rodičovský čas?* Praha: Gender Studies o.p.s, 2012. ISBN: 978-80-86520-47-6.

KASLOVÁ, Michaela. *Předmatické činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, c2010. ISBN 978-80-86307-96-1

KAST-ZAHN, Annette. *Jak společně s dětmi zvládat výchovné krize*. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1557-2.

KLIMEŠ, Jeroným. *První den ve školce a dva milióny let evoluce, které mu předcházely*. V Dubu: Impakt, 2017. ISBN 9788090635005.

KLOUDOVÁ, Helena. *Zvládneme mateřskou školu?: rady pro rodiče i učitele*. Praha: TeMi CZ, 2013. ISBN 9788087156810.

KONČEKOVÁ, Ľuba. *Vývinová psychológia* (4., aktualizované vydanie, vo Vydavateľstve Michala Vaška tretie). Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2014. ISBN 9788071659457.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola. Pedagogika (Grada)*. Praha: Grada, 2008. ISBN isbn978-802-4715-681.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024744353.

KŘOVÁČKOVÁ, Blanka a SKUTIL, Martin. *Pedagogický a psychologický slovník: terminologický slovník zaměřený na primární a preprimární vzdělávání*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-513-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Pro rodiče. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073676278.

MERTIN, Václav, *Abeceda pro učitelky mateřských škol*. Praha: Wolters Kluwer, 2016.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, *Psychologie pro učitelky MŠ*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8

NIESEL, Renate a Wilfried GRIEBEL. *Poprvé v mateřské škole. Rádcí pro rodiče a vychovatele*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8071789895.

NOVOTNÁ, Lenka, Miloslava HRÍCHOVÁ a Jana MIŇHOVÁ. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. ISBN 9788026101154.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024751078.

OPRAVILOVÁ, Eva a GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Kurikulum předškolní výchovy*. Praha: Portál, 2003. ISBN isbn80-7178-847-3.

PREKOPOVÁ, Jiřina. *Malý tyran*. Vyd. 7. Přeložila Zdena LOMOVÁ, přeložil Zdeněk JANČAŘÍK. Rádcí pro rodiče a vychovatele. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0773-3.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026204954.

PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří., WALTEROVÁ, Eliška, *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 9788024730066.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788073677787.

SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ, 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9

SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.

SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 9788026212430.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.

SYSLOVÁ, Zora; BORKOVCOVÁ, Irena a PRŮCHA, Jan. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-354-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 9788024421414.

ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2018. ISBN isbn9788026213024.

ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN isbn80-246-0877-4.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

WEIKERT, Annegret. *Výchova dítěte: osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. Praha: Vašut, 2007. Velký praktický rádce. ISBN 9788072365272.

VYGOTSKIJ, Lev Semenovič. *Psychologie myšlení a řeči*. Vydání druhé, upravené (jako komentovaný výběr, celkově v češtině čtvrté). Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1258-4.

WILLIAMS Leslie, R., FROMBERG, Doris, Pronin, (Eds.). *Encyclopedia of early childhood education*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2012. ISBN 1136700846.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělání. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 51 s. [cit.16.5.2024]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>

MŠMT, ©2013-2024. Podrobný informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let v mateřské škole. MSMT.cz [online]. 2017 [cit. 2024-5-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/podrobny-informacni-materialke-vzdelavani-deti-od-2-do-3>

SEZNAM ZKRATEK

tzn – to znamená

RVP PV – Rámcový program pro předškolní vzdělávání

MŠ – mateřská škola

apod – a podobně

např – například

tzv – takzvaně

popř – popřípadě

VO – výzkumné otázky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Obrázek, dotazník pro rodiče

DOTAZNÍK PRO RODIČE

Dobrý den, jsem studentkou PdF Univerzity Palackého v Olomouci a chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží pouze k získání informací pro mou diplomovou práci na téma Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole.

Dotazník je anonymní.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas.

Bc. Vendula Galačová

1. Vaše dítě bylo v době nástupu do MŠ:

- A. Netřileté (nemělo 3 roky)
- B. Tři a více leté

2. Těšilo se Vaše dítě do mateřské školy?

ANO – NE

3. Připravovali jste Vaše dítě na nástup do mateřské školy?

Pokud ano, vyberte z možností jak: (můžete zakroužkovat více odpovědí)

ANO – NE

- C. Seznamování se s prostředím MŠ při vyzvedávání staršího sourozence
- D. Povídání si o mateřské škole (seznámení s režimem dne v MŠ, jak se bude jmenovat paní učitelka...)
- E. Seznámení se s mateřskou školou např. při procházce
- F. Učení se samostatnosti (toaleta, oblékání, strava...)
- G. Seznámení se s kamarádem, se kterým budu MŠ navštěvovat
- H. Kontakt s vrstevníky
- I. Jinak, napište jak:

4. Jak Vaše dítě podle Vás zvládlo nástup do mateřské školy? Vyberte z možností:

Bez problémů – s menšími obtížemi (občas plakalo) – zvládalo to špatně

5. Plakalo/pláče dítě při Vašem odchodu z mateřské školy?

ANO – NE

6. Myslíte si, že je Vaše dítě nyní adaptované (= zvyklé) na prostředí mateřské školy, denní režim, kamarády a pedagogy?

ANO – NE

7. Pokud jste na předešlou otázku odpověděli NE, a dítě tedy není zadaptované, jak se to projevuje: (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Dítě pláče při loučení s rodiči
- B. Dítě je v průběhu dne plačtivé, ptá se často po rodičích
- C. Dítě nechce chodit do mateřské školy
- D. Dítě v mateřské škole nechce spolupracovat s pedagogy
- E. Dítě se vyhýbá kontaktu s ostatními
- F. Jinak, napište jak:

8. Co mu podle Vás pomohlo nástup do mateřské školy zvládnout?

Vyberte z odpovědí: (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Hračka z domova (plyšák)
- B. Jiné dítě, se kterým MŠ navštěvuje
- C. Seznámení se s prostředím (např. díky staršímu sourozenci, návštěvě MŠ)
- D. Postupné zvykání si (po časových intervalech)
- E. Do mateřské školy dítě vodil rodič, na kterém bylo dítě méně citově závislé
- F. Povídání si o mateřské škole (seznámení s režimem dne v MŠ, jak se bude jmenovat paní učitelka...)
- G. Motivace (nakoupení papučí, gumáků, pláštěnky...)
- H. Čas (dítě potřebovalo „dospět“, aby se adaptovalo, zvyklo si)
- I. Pomoc pedagoga (jeho motivace)
- J. Jiné, napište co:

9. Bylo Vaše dítě před nástupem do mateřské školy vedeno k samostatnosti?

Zakroužkujte: (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Samostatně jíst
- B. Samostatně se obléct, obout
- C. Samostatně si zajít na toaletu
- D. Poznat si své věci
- E. Nebylo vedeno
- F. Jinak, napište jak:

10. Bylo Vaše dítě před nástupem do mateřské školy po nějakou dobu bez Vaší přítomnosti (u prarodičů, tety, známých, v kroužku...)? Vyberte z možností:

Často – občas – nikdy

11. Souhlasíte s přijímáním dětí mladších tří let do mateřské školy?

Svoji odpověď zdůvodněte:

ANO – NE

DOTAZNÍK PRO UČITELE

Dobrý den, jsem studentkou PdF Univerzity Palackého v Olomouci a chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží pouze k získání informací pro mou diplomovou práci na téma Rozdíly v adaptaci dětí dvouletých a tříletých v mateřské škole.

Dotazník je anonymní.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas.

Bc. Vendula Galačová

1. Zatrhněte, ve kterém zařízení pracujete:

- A. Soukromá mateřská škola
- B. Státní mateřská škola

2. Zatrhněte délku Vaší praxe jako učitele/učitelky mateřské školy:

- A. Méně než 5 let
- B. 6 – 10 let
- C. 11 – 20 let
- D. 21 – 30 let
- E. 30 a více let

3. Zatrhněte, jaké máte zkušenosti s dítětem mladším 3 let v mateřské škole:

- A. Spíše pozitivní
- B. Spíše negativní
- C. Kladné za předpokladu heterogenní třídy
- D. Kladné za předpokladu homogenní třídy
- E. Nelze určit

4. Kolik máte aktuálně dětí ve své třídě, které byly přijaty jako netříleté?

5. Zatrhněte, jaké jsou Vaše zkušenosti s adaptací dětí mladších tří let na prostředí mateřské školy? (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Výborné, s adaptací těchto dětí jsme zatím nikdy neměli problém
- B. Každé dvouleté dítě je jiné, některé se zadaptuje rychleji, jiné pomaleji
- C. Většina těchto dětí potřebuje delší čas než děti tříleté nebo starší
- D. Velmi nám pomáhá speciální adaptační plán, který v naší třídě máme
- E. Osvědčily se nám návštěvy třídy s rodiči, ještě před samotným nástupem dítěte
- F. Dětem při adaptaci pomáhá, pokud si s sebou do mateřské školy mohou vzít oblíbenou hračku nebo jiný předmět, který jim připomíná domov
- G. Nabízíme těmto dětem postupnou adaptaci (chodí pouze některé dny v týdnu, nebo na určitou dobu), což jejich adaptaci usnadňuje
- H. Cenné rady ohledně adaptace dětí mladší tří let získáváme od pedagogicko - psychologické poradny

- I. Adaptace dvouletých dětí u nás probíhá velmi problematicky (např. děti často pláčou)
- J. Pokud máte jiné zkušenosti, napište jaké:

6. Došlo ve Vaší třídě před nebo po nástupu dvouletých dětí ke změnám v organizaci a uspořádání denního režimu, aby lépe vyhovoval potřebám těchto dětí (prostor i pro dopolední odpočinek, změna doby podávání stravy, úprava střídání směn, apod.)?

- A. Ne
- B. Ano, uveďte konkrétní příklady:

7. Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k personálním změnám? Vyberte, prosím, libovolné množství odpovědí

- A. Ne
- B. Ne, ale v současné době se o tom jedná
- C. Ano, ve třídě nově působí další učitel
- D. Ano, ve třídě působí chůva
- E. Ano, ve třídě působí asistent/ka pedagoga
- F. Jiné, uveďte:

8. Zatrhněte, ve které oblasti potřebují tyto děti speciální péči: (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Hygiena, oblékání, stolování
- B. Bezpečnost
- C. Adaptace, socializace
- D. Zvýšená individuální péče
- E. Žádná speciální péče
- F. Jiné, uveďte jaké:

9. Zatrhněte, jaké spatřujete největší rozdíly mezi připraveností dvouletých dětí a tříletých dětí do mateřské školy? (můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Adaptace
- B. Sebeobslužné činnosti
- C. Sociální vztahy
- D. Dodržování pravidel, režimu MŠ a pozornosti
- E. Je to individuální
- F. Jiné, uveďte jaké:

10. Vnímáte některé problémy s umístěním dětí mladších tří let do mateřské školy?

(můžete zakroužkovat více odpovědí)

- A. Nedostatečná kapacita mateřských škol
- B. Vysoký počet dětí ve třídách
- C. Nedostatek pedagogických pracovníků
- D. Nedostatečné materiální a hygienické podmínky pro dvouleté děti
- E. Nevhodná legislativa
- F. Nevnímám
- G. Jiné, uveďte jaké:

11. Jaký máte názor na přijímání dětí mladších tří let do mateřské školy?

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO HODNOCENÍ PROCESU ADAPTACE DO MATEŘSKÉ ŠKOLY

Pozn.: bodové hodnocení 1= úroveň slabá nebo žádná, 5= úroveň výborná

JMÉNO DÍTĚTE: _____ DATUM: _____

Sebeobsluha	1	2	3	4	5
Umí se samostatně najít lžící a napít z hrnku					
Poznává si své oblečení					
Umí se samostatně obout					
Umí se samostatně obléct					
Umí se samostatně vysvléct					
Umí se převléct do pyžama					

Komunikace	1	2	3	4	5
Mluví a dorozumí se					
Umí srozumitelně vyjádřit své potřeby a zájmy					
Spolupracuje ve skupině					
Nebojí se říct, co má na srdci					
Oslovuje děti a pedagogy jménem					
Využívá neverbální komunikaci					

Citová samostatnost a řízení svého chování, školní klima	1	2	3	4	5
Zvládá odloučení od rodičů					
Dodržuje dohodnutá pravidla					
Vystupuje samostatně, projevuje souhlas i nesouhlas					
Projevuje se jako emočně stálé bez výrazných výkyvů nálad					
Chodí do MŠ rád, cítí se tu dobře					
Má v MŠ kamarády					